

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри
_____ Лихова С.Я.
«___» _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «МАГІСТР»
ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«Правоохоронна діяльність»

**Тема: «ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ
ПРАВОПОРЯДКУ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ»**

Виконавець: студент 2 курсу, групи ПО-201Мз Кузьмич Іван Ігорович

Керівник: д.ю.н., професор, професор кафедри теорії та історії держави і права
Калюжний Ростислав Андрійович

Київ–2020

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Юридичний факультет
Кафедра кримінального права і процесу
Освітньо-професійної програми «Правоохоронна діяльність»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ Лихова С.Я.
«____» _____ 2020 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Кузьмича Івана Ігоровича

1. Тема роботи «Особливості реформування військової служби правопорядку у Збройних Силах України», затверджена наказом ректора від 24 вересня 2020 р. № 1771/ст.
2. Термін виконання та захисту роботи: з 05 жовтня 2020 р. по 13 грудня 2020 р.; з 21 грудня по 27 грудня 2020 року.
3. Вихідні дані роботи: монографічна наукова література, нормативно-правові акти, нормативно-правові акти міжнародного характеру.
4. Зміст пояснювальної записки:
 - аналіз ВСП та Військової поліції відповідно до законопроекту "Про Військову поліцію"
 - міжнародну практику створення Військової поліції та можливості її застосування в Україні.
 - визначити напрямки вдосконалення нормативного забезпечення діяльності Військової поліції.

5. Календарний план-графік

№ пор	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	Вибрати тему кваліфікаційної роботи	до 01.10.2020	виконано
2	Затвердити тему і план роботи у наукового керівника	до 05.10.2020	виконано
3	Оформити і обговорити з науковим керівником перший розділ роботи	до 30.10.2020	виконано
4	Оформити і обговорити з науковим керівником другий розділ роботи	до 11.11.2020	виконано
5	Оформити і обговорити з науковим керівником третій розділ роботи	до 20.11.2020	виконано
6	Отримати відгук керівника та рецензії	до 05.12.2020	виконано
7	Підготувати доповідь на захист	до 10.12.2020	виконано

6. Консультанти з окремих розділів

Розділ	Консультант (посада, П.І.Б.)	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Консультанти з окремих розділів не залучались			

7. Дата видачі завдання: 05.10.2020 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ д.ю.н., професор, професор кафедри теорії та історії держави і права _____ Калюжний Ростислав Андрійович (підпис)

Завдання прийняв до виконання _____ Кузьмич Іван Ігорович (підпис)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра на тему "Особливості реформування Військової служби правопорядку у Збройних силах України" містить 89 сторінок тексту, 55 використаних джерел.

Об'єкт дослідження – правові відносини, що виникають у процесі реформування військових правоохоронних органів.

Предмет дослідження – особливості реформування Військової служби правопорядку Збройних сил України.

Метою дослідження є визначення особливостей, прогалин, а також надання пропозицій щодо ефективного реформування Військової служби правопорядку на підставі аналізу чинного законодавства, юридичної літератури та міжнародного досвіду.

Результати дослідження свідчать про те, що реформування Військової служби правопорядку на Військову поліцію – це поступовий, без деструктивного характеру процес перетворення вже існуючої Військової служби правопорядку на новий орган – Військову поліцію з метою підвищення ефективності діяльності та забезпечення прогресивного розвитку військового формування із функціями забезпечення правопорядку із врахуванням сформованих світовою практикою принципів засад функціонування органів військової юстиції і Військової поліції відповідно до загальноновизнаних міжнародних демократичних стандартів.

Доведено, що найважливішими напрямками поліпшення правового забезпечення діяльності Військової поліції є: необхідність чіткого визначення правового статусу Військової поліції, з метою його відповідності ст. 17 Конституції України; чисельний склад; підпорядкованість; узгодження норм проекту Закону України "Про Військову поліцію" із вимогами КПК України; антикорупційна діяльність; вимоги до посад; створення структурних підрозділів Військової поліції.

Таким чином, пропозиції які є в роботі мають практичне спрямування і можуть бути використані для подальшого вдосконалення нормативного регулювання діяльності Військової поліції.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВСП ТА ВІЙСЬКОВОЇ ПОЛІЦІЇ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНОПРОЕКТУ "ПРО ВІЙСЬКОВУ ПОЛІЦІЮ"	8
1.1 Категоріальний апарат: порівняльний аналіз	8
1.2 Необхідність створення Військової поліції для належного забезпечення законності та підвищення рівня дисциплінованості в ЗСУ	16
РОЗДІЛ 2 МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА СТВОРЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ПОЛІЦІЇ ТА МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ	23
2.1 Міжнародна практика створення Військової поліції	23
2.2 Порівняльна характеристика повноважень ВСП та Військової поліції.	48
РОЗДІЛ 3 ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОЇ ПОЛІЦІЇ	68
3.1 Наявні прогалини проекту Закону України "Про Військову поліцію"	68
3.2 Напрями поліпшення правового забезпечення діяльності Військової поліції	75
ВИСНОВКИ.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Створення Військової поліції шляхом реформування Військової служби правопорядку (далі – ВСП) є досить складним процесом, оскільки передбачає перехід повноважень, наділення новими правами, функціями, визначення нового порядку роботи та організації нової штатно-посадової структури. Досить важливим в даному випадку є компетентне правове супроводження процесу реформування існуючого правоохоронного органу в новий, оскільки саме таким органам делегується виключне право держави на застосування сили та примусу, тому реформування має бути здійснене з обов'язковим дотриманням законодавства України та з максимальним уникненням юридичних колізій в нормативному регулюванні новоутвореного органу. Враховуючи зазначене, безумовно актуальним є дослідження особливостей реформування ВСП у Військову поліцію, а також простеження дотримання принципу законності та справедливості у процесі такого реформування.

Окремим аспектам реформування ВСП у Військову поліцію присвячено праці Б.М. Ринажевського, М.І. Карпенка, П.П. Богуцького, Б.В. Бабіна, О.Ф. Волкова, С.І. Дячука, О.О. Зархіна, С.Ю. Полякова, М.І. Хавронюка, С.Г. Стеценка, А.М. Куліш, М.В. Кравчука, В.А. Ліпкан, В.Ю. Щербатих та інших науковців.

Праці зазначених правників України становлять науково-теоретичне підґрунтя роботи, у цих дослідженнях сформульовані важливі наукові ідеї і висновки, які відображені у законодавстві і використовуються на практиці.

Об'єкт дослідження – правові відносини, що виникають у процесі реформування військових правоохоронних органів.

Предмет дослідження – особливості реформування Військової служби правопорядку Збройних сил України.

Методологічну основу дослідження склали наступні загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: діалектичний метод наукового пізнання дійсності,

аналіз, синтез, системно-структурний метод, а також порівняльно-правовий і формально-логічний методи.

Метою дослідження є визначення особливостей, прогалин, а також надання пропозицій щодо ефективного реформування ВСП у Військову поліцію на підставі аналізу чинного законодавства, юридичної літератури та міжнародного досвіду.

Досягненню поставленої мети зумовило **вирішення наступних завдань:**

1. Здійснити порівняльний аналіз ВСП та Військової поліції відповідно до законопроекту "Про Військову поліцію".
2. Дослідити міжнародну практику створення Військової поліції та можливості її застосування в Україні.
3. Визначити напрямки вдосконалення нормативного забезпечення діяльності Військової поліції.

Емпірична і теоретична база дослідження. Основу емпіричної, теоретичної та законодавчої бази дослідження складають дисертаційні дослідження та інші праці вітчизняних і закордонних авторів з приводу особливостей реформування Військової служби правопорядку у Військову поліцію .

Структура роботи. Кваліфікаційна робота на тему: "Особливості реформування Військової служби правопорядку у Збройних силах України" складається із вступу, трьох розділів, шести підрозділів, висновку, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1 ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВСП ТА ВІЙСЬКОВОЇ ПОЛІЦІЇ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНОПРОЕКТУ "ПРО ВІЙСЬКОВУ ПОЛІЦІЮ"

1.1 Категоріальний апарат: порівняльний аналіз

Для подальшого розгляду особливостей реформування Військової служби правопорядку у Військову поліцію доцільно було б визначитись із категоріальним апаратом щодо цього питання, дослідити нормативний та теоретичний підходи до розуміння понять Військової служби правопорядку та Військової поліції, а також з'ясувати точки зору фахівців теоретиків і практиків щодо процесу реформування.

Згідно з тлумачними словниками, у найзагальнішому розумінні реформа – це перетворення, зміна, перевлаштування чого-небудь [1, с.303; 2, с.597; 3, с.326]. При цьому перетворення означає внесення корінних змін, перероблення у щось інше, переведення у інший стан, надання нового вигляду, а перевлаштування – влаштування (обладнання, налагодження) заново, по-іншому.

Будь-яка реформа спрямована на певне удосконалення, тобто усунення або виправлення недоліків, помилок, підвищення ефективності роботи певної системи тощо [4, с. 1188]. Зокрема, існує визначення реформи як перетворення з метою покращення [5, с. 9]. Таким чином, реформи є зміною, що передбачає перехід окремо взятого об'єкта у новий якісний стан та спрямовані на прогресивний розвиток, але водночас покликані зберегти існування певних, вже існуючих структур, інститутів тощо [6, с. 481; 7, с. 548].

Важливою характеристикою реформ є відносно повільний і поступовий характер змін, які завдяки цьому відбуваються спокійніше та природніше для суспільства. У зв'язку з цим, реформи відіграють важливу роль у забезпеченні стабільності суспільного розвитку, який стимулюється передбачуваними

змiнами, ефективними нововведеннями, що не ведуть до деструктивного зламу iснуючого порядку [8, с. 458].

Переходячи до категорiального апарату тематики роботи, слiд зазначати, що гарантом нацiональної та державної безпеки України є Збройні Сили України. Метою забезпечення нацiональної безпеки є оптимальний її стан, який передбачає пiдтримання певного балансу мiж негативним впливом на її об'єкт i його здатнiстю подолати цей вплив або власними ресурсами, або за допомогою вiдповiдних механiзмiв як спецiальних органiв. Цей стан забезпечується системою як загальних об'єктивних i суб'єктивних умов (економiчних, полiтичних, соцiальних), так i спецiальних юридичних умов, засобiв i процедур, якi у своїй сукупностi сприяють її забезпеченню [9, с. 137].

Пiд державною безпекою розумiють захищенiсть державного суверенiтету, конституцiйного ладу, територiальної цiлiсностi, економiчного, науково-технiчного та оборонного потенцiалу, iнформацiйної сфери та державних таємниць вiд зовнiшнiх i внутрiшнiх загроз, розвiдувальних, терористичних та iнших протиправних посягань спецiальних служб iноземних держав, а також органiзацiй, окремих груп та осiб [10, с. 15].

Нацiональна та державна безпека забезпечується системою державних органiв, дiяльнiсть яких спрямована на охорону суспiльного й державного ладу (конституцiйний лад), державну незалежнiсть (державний суверенiтет), територiальну цiлiснiсть (недоторканнiсть кордонiв), вiйськового (оборонного), економiчного i науково-технiчного потенцiалу.

Забезпечення нацiональної безпеки є однiєю з головних функцiй суспiльства i держави. Складовими елементами нацiональної безпеки є також суспiльна безпека, правопорядок та бiльш вузькi галузi суспiльних вiдносин у сферi нацiональної безпеки, як-от: безпека працi, безпека дорожнього руху, авiацiйна безпека, iнформацiйна, продовольча безпека, рiгiональна безпека та iншi види й основнi напрями державної полiтики в сферi державної безпеки, якi визначенi Законом України "Про нацiональну безпеку України" [11, с. 351]. Конституцiєю України, у статтi 17, проголошено, що забезпечення державної

безпеки і захист державного кордону покладається на відповідні правоохоронні органи та військові формування, організація й порядок діяльності яких визначається законом [12].

Державна безпека є важливою складовою національної безпеки і водночас є засобом забезпечення національної безпеки.

Серед основних суб'єктів забезпечення державної безпеки слід виділити: Збройні Сили України, Службу безпеки України, Службу зовнішньої розвідки України, Головне управління розвідки Міністерства оборони України, Міністерство внутрішніх справ України, Державну прикордонну службу України, Управління державної охорони, Державну службу спеціального зв'язку і захисту інформації України. Загальне керівництво у сфері національної та державної безпеки здійснює Президент України. Певні повноваження з питань управління і контролю діяльності суб'єктів національної та державної безпеки належать Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України.

Збройні Сили України – це військове формування, на яке відповідно до Конституції України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності й недоторканості [13, с. 496-497].

Вперше в Україні наміри створити "військову міліцію" було висловлено ще в 1993 році у розробленому Кабінетом Міністрів України проекті Закону України "Про військову міліцію в складі Збройних Сил України", повернутому на доопрацювання з урахуванням зауважень і пропозицій комісії Верховної Ради України [14].

У подальшому, Президент України Л.Д. Кучма виступив на розширеній колегії Генеральної прокуратури України 9 липня 1996 року та зазначив: "Ураховуючи складну криміногенну ситуацію, вважаю, що Генеральній прокуратурі разом з Міністерством оборони необхідно повернутися до питання про створення Військової поліції" [15, ст. 3].

Тільки через шість років після повторного розгляду зазначеного питання (7 березня 2002 року) було прийнято Закон України "Про Військову службу

правопорядку у Збройних Силах України", яким започатковано діяльність відомчого спеціального правоохоронного формування у складі Збройних Сил України із особливою компетенцією та повноваженнями.

Зазначений закон визначає Військову службу правопорядку у Збройних Силах України як спеціальне правоохоронне формування у складі Збройних Сил України, призначене для забезпечення правопорядку і військової дисципліни серед військовослужбовців Збройних Сил України у місцях дислокації військових частин, у військових навчальних закладах, установах та організаціях (військові частини), військових містечках, на вулицях і в громадських місцях; для запобігання злочинам, іншим правопорушенням у Збройних Силах України, їх припинення; для захисту життя, здоров'я, прав і законних інтересів військовослужбовців, військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, працівників Збройних Сил України, а також для захисту майна Збройних Сил України від розкрадання та інших протиправних посягань, а так само для участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам на військових об'єктах [16].

Правове становище Служби правопорядку як суб'єкта адміністративного права характеризується його адміністративно-правовим статусом. Виходячи із загального розуміння категорії правового статусу в юридичній науці, адміністративно-правовий статус є регламентоване нормами адміністративного права становище Служби правопорядку, яке характеризується сукупністю її прав, обов'язків, гарантій діяльності. Наявність адміністративно-правового статусу означає, що працівники Служби правопорядку мають визначену адміністративно-правовими нормами компетенцію – "предмети відання, права і обов'язки (повноваження), несуть відповідальність за дії або бездіяльність у межах власної чи делегованої компетенції, виконують публічні, виконавчорозпорядчі, дозвільно-реєстраційні, контрольні функції, беруть участь в адміністративних правовідносинах регулятивного чи охоронного характеру" [17].

На думку Б.М. Ринажевського, компетенцію Служби правопорядку можна визначити як сукупність юридично встановлених прав і обов'язків, що визначають її місце в системі Збройних Сил України, як правовий засіб (форму) розподілу діяльності зі зміцнення законності, правопорядку та військової дисципліни у Збройних Силах України та забезпечення конституційних прав військовослужбовців, а повноваження – як право та можливості діяти в різних ситуаціях, відповідно до обставин, функції та завдання, спрямовані на виконання компетенції Служби і правопорядку [10, с. 20].

Дискусії щодо компетенції та повноважень Військової служби правопорядку розпочалися майже відразу після прийняття згаданого Закону. Так, колишній Генеральний прокурор України О.І. Медведько, розглядаючи проблеми реформування системи досудового слідства, у 2005 році наголошував на необхідності створення спеціального правоохоронного органу, спроможного ефективно боротися зі злочинністю та корупцією у Збройних Силах України й інших військових формуваннях держави. При цьому він запропонував надати Військовій службі правопорядку повноваження щодо проведення оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування в усіх справах про військові злочини та службові злочини, вчинені військовослужбовцями [18, с. 24-26].

Більше детально про необхідність реформування Військової служби правопорядку на Військову поліцію зауважимо у наступному підрозділі роботи. Наразі слід зазначити, що відповідно до проекту Закону України "Про Військову поліцію", Військова поліція – це військове правоохоронне формування, призначене для забезпечення правопорядку серед громадян України які є військовослужбовцями, військовозобов'язаних та резервістів під час проходження ними зборів (далі – військовослужбовці), запобігання, виявлення кримінальних та інших правопорушень вчинених військовослужбовцями, а також працівниками та державними службовцями Міністерства оборони України і Збройних Сил України, їх розкриття і припинення, забезпечення безпеки дорожнього руху військових транспортних засобів, захисту прав і свобод військовослужбовців та військового майна від

протиправних посягань, участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам та припиненні протиправних дій військовослужбовців і цивільних осіб на військових об'єктах [19].

Для зручності дослідження нормативних визначень Військової служби правопорядку та Військової поліції, відобразимо їх поняття у вигляді таблиці:

Таблиця 1

Порівняльно-правова характеристика визначень Військової служби
правопорядку та Військової поліції

ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА ПРАВОПОРЯДКУ	ВІЙСЬКОВА ПОЛІЦІЯ
<p>- це <i>спеціальне</i> правоохоронне формування у складі Збройних Сил України, призначене для забезпечення правопорядку і військової дисципліни <i>серед військовослужбовців Збройних Сил України</i> у місцях дислокації військових частин, у військових навчальних закладах, установах та організаціях (військові частини), військових містечках, на вулицях і в громадських місцях; <i>для запобігання злочинам, іншим правопорушенням у Збройних Силах України, їх припинення; для захисту життя, здоров'я, прав і законних інтересів військовослужбовців, військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, працівників Збройних Сил України, а також для захисту майна Збройних Сил України від розкрадання та інших протиправних посягань, а так само для участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам на військових об'єктах</i></p>	<p>- це <i>військове</i> правоохоронне формування, призначене для забезпечення правопорядку <i>серед громадян України які є військовослужбовцями, військовозобов'язаних та резервістів під час проходження ними зборів</i> (далі – військовослужбовці), запобігання, виявлення кримінальних та інших правопорушень вчинених військовослужбовцями, а також працівниками та державними службовцями Міністерства оборони України і Збройних Сил України, їх <i>розкриття</i> і припинення, забезпечення безпеки дорожнього руху військових транспортних засобів, захисту прав і свобод військовослужбовців та військового майна від протиправних посягань, участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам та припиненні протиправних дій військовослужбовців і цивільних осіб на військових об'єктах</p>

До основних відмінностей/новел у нормативному розумінні зазначених органів правопорядку у військовій сфері можемо віднести:

- Військова поліція визначається як військове правоохоронне формування, без прив'язки до складу Збройних Сил України, що передбачає поширення її повноважень і на інші військові формування, наприклад на Національну гвардію України;

- Військова поліція набуває повноважень розкриття кримінальних та інших правопорушень. В даному випадку, додатково дослідивши текст проєкту Закону України «Про Військову поліцію», мова йде про досудове розслідування щодо державних службовців та працівників Міністерства оборони України та Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків в розташуванні військової частини чи на військових об'єктах.

Щербатих В.Ю. досить обґрунтовано визначив своє бачення Військової поліції та надав їй широку теоретико-правову характеристику. Вчений зазначає, що слово "поліція" з давньої грецької означає "адміністрація", "держава". Тому саме так і має називатись цей державний орган в Україні внаслідок тих правоохоронних функцій, які він повинен виконувати на постійній і професійній основі, будучи відносно відокремленим в державі і суспільстві, на відміну від міліції (лат. *militia* – військо), яка створюється для вирішення тимчасових різноманітних завдань головним чином силовими методами і представляє собою масове озброєне формування [20, с. 9].

Військова поліція України повинна стати озброєним державним правоохоронним органом міжгалузевої компетенції, який забезпечує законність діяльності Збройних Сил та інших військових формувань України.

Діяльність Військової поліції України будуватиметься на принципах служіння народу України, законності, гуманізму, неупередженості у ставленні до людей і громадян і їх спільнот, взаємодії з державними правоохоронними органами, органами воєнного управління всіх рівнів і відомчої належності, органами місцевого самоврядування, військовими та трудовими колективами, громадськими організаціями та населенням.

Компетенцію Військової поліції України В.Ю. Щербатих розкриває як систему законодавчо визначених завдань, обумовлених цими завданнями обов'язків та прав, наданих для виконання цих обов'язків органам та працівникам Військової поліції.

Функції Військової поліції України науковець розподіляє на профілактичні, охорони громадського порядку, оперативно-розшукові, слідчо-криміналістичні, пенітенціарні [20, с. 14].

Котляренко О. висловлює бачення, що Військова поліція (сформована на базі Військової служби правопорядку), буде здійснювати досудове розслідування злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (військових злочинів), з поширенням її повноважень на всі військові формування, а також у межах наданих повноважень проводитиме оперативно-розшукові заходи з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до її підслідності [21, с. 62].

Загально-теоретично, Військову поліцію можна визначити як створений у багатьох країнах світу спеціальний правоохоронний орган військової юстиції з підтримання правопорядку в Збройних силах та інших військових і воєнізованих формуваннях, утворених відповідно до законодавства.

Отже, реформування Військової служби правопорядку на Військову поліцію – це поступовий, без деструктивного характеру процес перетворення вже існуючої Військової служби правопорядку на новий орган – Військову поліцію з метою підвищення ефективності діяльності та забезпечення прогресивного розвитку військового формування із функціями забезпечення правопорядку із врахуванням сформованих світовою практикою принципових засадах функціонування органів військової юстиції і Військової поліції відповідно до загальновизнаних міжнародних демократичних стандартів.

1.2 Необхідність створення Військової поліції для належного забезпечення законності та підвищення рівня дисциплінованості в ЗСУ

Дискусії щодо реформування Військової служби правопорядку у Військову поліцію та наділення її функціями досудового розслідування розпочалися, як вже раніше зазначалося, майже відразу після прийняття Закону України "Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України". На офіційному рівні слід визначити наступні важливі події пов'язані із цим питанням:

- Так, враховуючи досвід із забезпечення правопорядку в арміях найбільш розвинутих країн Європи та світу, в яких функціонують військові поліцейські сили, Указом Президента України від 8 квітня 2008 року № 311 було затверджено Концепцію реформування кримінальної юстиції України, якою передбачено перетворення Військової служби правопорядку у Військову поліцію та віднесення до її компетенції розслідування військових злочинів [22]. Проте, зазначеного перетворення так і не відбулося.

- Було ще декілька спроб надати Військовій службі правопорядку повноваження на здійснення досудового розслідування та проведення оперативно-розшукової діяльності шляхом внесення змін до статусного закону та деяких інших законів України. Зокрема, на це були спрямовані проекти законів (від 12 травня 2015 року № 2804, № 2047а, від 9 червня 2015 року № 2048а), які підготували члени Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони. Однак, незважаючи на підтримку в цілому ідеї законопроектів, через відсутність компромісу між керівниками двох згаданих комітетів їх було відхилено [21].

- Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287 затверджено Стратегію національної безпеки України, у якій передбачено створення Військової поліції [23], однак до сьогодні це питання залишається відкритим. При цьому Військова служба правопорядку не має повноважень на здійснення досудового розслідування військових злочинів, притягнення винних

осіб до кримінальної відповідальності та фактично вимушена займатися лише профілактикою скоєння злочинів військовослужбовцями Збройних Сил України.

- На початку 2015 року Президент України доручив Кабінету Міністрів України впродовж тижня внести до Верховної Ради України проект Закону України "Про Військову поліцію". Вже 21 січня 2015 року народні депутати М.П. Паламарчук та В.М. Король, члени Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності, зареєстрували відповідний законопроект (№ 1805), метою якого було створення Військової поліції [19]. Проте за результатами розгляду законопроект відхилено та знято з розгляду.

- В листопаді 2019 року Президент України під час зустрічі з керівництвом Верховної Ради та урядом поставив низку завдань у сфері оборони та безпеки України. Зокрема, міністр оборони України до 31 грудня 2019 року мав упровадити нову об'єднану систему керівництва та управління силами оборони, яка відповідатиме стандартам НАТО. Крім того, у структурі Міноборони мав бути створений сучасний ефективний правоохоронний орган – Військова поліція [24].

- 14 лютого 2020 року заступник міністра оборони України О. Поліщук на засіданні комітету з питань національної безпеки, оборони та розвідки Верховної Ради заявив, що проект закону про створення в Україні Військової поліції, який розробляють у Міністерстві оборони країни, буде подано до Верховної Ради до 22 лютого 2020 року. Далі пряма мова: "Ми усвідомлюємо, що запізнюємося з підготовкою цього законопроекту, але водночас ми вважаємо, що він надійде вчасно, до кінця наступного тижня; є деяка дискусія того, як має виглядати Військова поліція: чи має бути у неї функція слідства чи ні? Це те питання, яке ми на горизонтальному рівні допрацьовуємо з нашими колегами з інших міністерств" [25].

Проте, слід зазначити, що станом на 14.05.2020 року нового законопроекту "Про Військову поліцію" до Верховної Ради України подано не було.

Необхідність створення Військової поліції для належного забезпечення законності та підвищення рівня дисциплінованості в ЗСУ будемо розглядати в двох аспектах: нормативному та теоретичному.

Так зване "нормативне" обґрунтування зазначено у пояснювальній записці до законопроекту №1805 від 21.01.2015 "Про Військову поліцію" [26], де йдеться про те, що:

- Проектом Закону України "Про Військову поліцію" пропонується утворити правове підґрунтя для створення Військової поліції – правоохоронного органу у підпорядкуванні Міністра оборони України, призначеного для забезпечення правопорядку і законності у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України, надання слідчим підрозділам Військової поліції статусу органу досудового розслідування.

- З метою забезпечення законності та правопорядку сферу діяльності Військової поліції, у межах наданих повноважень, також пропонується поширити на військовослужбовців правоохоронних органів спеціального призначення, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України.

- У переважній більшості провідних країн Європи та світу правоохоронні органи з військовим статусом (Військова поліція, карабінери, жандармерія) функціонують в структурі їх збройних сил, підпорядковані міністру оборони або мають подвійне підпорядкування, наділені широкими повноваженнями щодо виявлення, припинення та розслідування злочинів, скоєних військовослужбовцями, а також виконують поліцейські та адміністративні функції в інтересах всієї країни

- Під час прийняття 13.04.2012 року нового Кримінального процесуального кодексу України рішення Ради національної безпеки і оборони

України від 15.02.2008 року, пропозиції профільного комітету Верховної Ради України та Міністерства оборони України щодо включення слідчих підрозділів Служби правопорядку до переліку органів досудового розслідування враховано не було. В результаті, склалась ситуація, коли діюча система органів досудового розслідування працює недостатньо ефективно саме в аспекті великої кількості військових злочинів.

- З урахуванням закладеного у статті 121 Конституції України вичерпного переліку функцій прокуратури України, після введення в дію положень статті 216 КПК України досудове розслідування військових злочинів має належати до компетенції слідчих органів МВС України. Проте розслідування цієї категорії злочинів стане невласивою функцією зазначеного правоохоронного органу, що також буде суперечити міжнародним стандартам та практиці боротьби із злочинністю у арміях розвинених країн Європи та світу.

- Військова поліція повинна мати статус військового формування із функціями забезпечення правопорядку та підпорядковуватись Міністру оборони України.

- Законопроектом передбачено надання повноважень слідчим Військової поліції на досудове розслідування злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (військових злочинів), передбачених статтями 402-421, 425-435 Кримінального кодексу України вчинених військовослужбовцями, а також злочинів, вчинених державними службовцями та працівниками Міністерства оборони України, Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків або в розташуванні військової частини чи на військових об'єктах, крім тих, які віднесені до підслідності інших органів досудового розслідування.

- Законопроект також передбачає можливість покладання за зверненням Міністра внутрішніх справ України Президентом України на Військову поліцію виконання спільно з підрозділами поліції та Національної гвардії України окремих завдань щодо охорони та забезпечення громадського порядку, виявлення та припинення кримінальних правопорушень серед

цивільного населення в місцевостях, в яких введено режим воєнного або надзвичайного стану.

Розглянемо наукові підходи та думки вчених щодо обґрунтування необхідності створення Військової поліції, тобто теоретичне обґрунтування.

Щербатих В. обґрунтовує необхідність створення Військової поліції тим, що в державі і суспільстві, з одного боку, склалися об'єктивні потреби, а з іншого, накопичилися негативні фактори, які утворили передумови створення Військової поліції України [20, с. 9-10].

Серед суспільно-політичних передумов найважливішими є необхідність зміцнення обороноздатності України шляхом утвердження режиму законності діяльності військових формувань, організації профілактики та боротьби зі злочинністю, зміцнення гарантій соціального та правового захисту військовослужбовців та інших громадян і людей, підвищення правової культури військовослужбовців. Серед діалектично пов'язаних з суспільно-політичними організаційно-правових передумов – наявність прогалини в системі державних правоохоронних органів відповідальних за встановлення правового режиму на територіях військових частин і серед військовослужбовців, які виконують службові обов'язки. У зв'язку з цим, наведення у військах твердого статутного порядку і зміцнення законності ускладнюється: продовжуються нестатутні відносини між військовослужбовцями, самовільні залишення військових частин, розпиття алкогольних напоїв, розкрадання військового майна, зброї та фінансових коштів, поширюються корупція та зловживання серед начальницького складу військових формувань, інші протиправні прояви.

Створення Військової поліції є об'єктивною необхідністю для успішної реалізації програм державного та військового будівництва, для створення в Україні сучасної дієздатної системи державних правоохоронних органів. В свою чергу, Військова поліція України повинна стати озброєним державним правоохоронним органом міжгалузевої компетенції, який забезпечує законність діяльності Збройних Сил та інших військових формувань України.

Також, обговоренню проблем функціонування правоохоронних органів, які забезпечують дотримання правопорядку у Збройних Силах та інших військових формуваннях України був присвячений круглий стіл в Інституті законодавства Верховної Ради України. Учасники обмінялися думками стосовно актуальних питань розвитку та реформування військової юстиції в Україні, а також сформулювали пропозиції щодо відновлення військових судів, створення Військової поліції. За результатами обговорення досягнуто домовленостей про продовження активної роботи щодо науково-експертного забезпечення реформування військової юстиції в Україні [27].

Аналогічну позицію висловив і колишній Головний військовий прокурор А.В. Матіос. Він наголосив: "У країні, яка перебуває в режимі фактичної війни, має бути єдина система органів військової юстиції у складі військової прокуратури, Військової поліції та військових судів. Сподіваюся, що український законодавець відгукнеться на цю потребу часу і ми використаємо передовий світовий досвід США у цій сфері" [28]. За ознакою того, що зазначений погляд висловлений офіційною особою, представником держави, його доцільніше було б віднести до так званого «нормативного» обґрунтування створення Військової поліції, проте задля висвітлення узгодженості між теоретичним та «нормативним» обґрунтуванням, вважаємо за необхідне висвітлити позицію колишнього Головного військового прокурора саме тут.

Котляренко О. обґрунтовує необхідність створення Військової поліції тим, що на сьогодні в державі склалася ситуація, коли фактично в бойових умовах, під час виконання завдань у районі проведення антитерористичної операції система органів досудового розслідування не забезпечує ефективне та оперативне розслідування масових військових злочинів, що негативно позначається на стані боєготовності підрозділів Збройних Сил України, інших військових формувань держави [21, с. 60].

Отже, ми дослідили довгий шлях дискусій щодо необхідності реформування Військової служби правопорядку на Військову поліцію, а також

виокремили так звані нормативні та теоретичні підходи до обґрунтування такого реформування.

Таким чином, у розділі 1 ми здійснили теоретичне узагальнення та дослідження наукового розуміння поняття реформ, процесу реформування, його особливостей; надали власне бачення щодо поняття реформування Військової служби правопорядку на Військову поліцію; дослідили перебіг дискусій щодо реформування ВСП на ВП на теоретичному та офіційному рівні; надали власне розуміння підходів до обґрунтування реформування ВСП на ВП.

РОЗДІЛ 2 МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА СТВОРЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ПОЛІЦІЇ ТА МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1 Міжнародна практика створення Військової поліції

Військова поліція, як спеціальний правоохоронний орган з підтримання правопорядку в Збройних силах та інших військових і воєнізованих формування створений у багатьох країнах світу: США, Великій Британії, Німеччині, Франції, Канаді, Польщі, Швейцарії, Японії, Ізраїлю, Італії, Китаю, Нідерландах, Туреччині, Індії, Пакистані, Ірані, та інших.

Відзначимо, що за "первинними" ознаками, до яких ми відносимо покладені на Військову поліцію функції, такий правоохоронний орган у різних країнах світу є подібним, проте саме за "вторинними" ознаками, до яких віднесемо чисельність, організаційну структуру, наявні повноваження та матеріально-технічне забезпечення, можна прослідкувати суттєві відмінності військових органів правопорядку зарубіжних країн.

Кількість військових поліцейських в державі прийнято встановлювати у відсотковому співвідношенні до загальної кількості військовослужбовців. Так, у Великобританії та Канаді кількість військових поліцейських становить 2% від загальної кількості військовослужбовців, у США – 3-4 %, у Франції – до 10 % [20, с. 7].

США. Військова поліція США, яка була утворена в ході громадянської війни має завдання щодо підтримки порядку та дисципліни в гарнізонах і на базах, а при необхідності – усунення хвилювань серед населення; охорону військових об'єктів; розслідування злочинів, які скоюють військовослужбовці; регулювання руху військового транспорту; участь у вихованні особового складу разом з органами військового управління, проведення антитерористичних заходів. Орган налічує близько 30 тисяч чоловік особового складу [20, с. 8].

Підготовка офіцерів для Військової поліції відбувається в школі Військової поліції у м. Форт-Макклелан, штат Алабама.

Керує військовою поліцією США начальник Військової поліції – заступник генерального інспектора сухопутних військ.

Структурно Військова поліція США складається з:

- Окремих бригад і батальйонів у складі армійських корпусів.
- Рот у складі дивізій
- Ескадрилей Військової поліції у ВПС США.
- Двох батальйонів морської піхоти у ВМС США [29].

Військова поліція США має функцію слідства. Розслідування проводяться слідчими Військової поліції або управлінням карного розшуку армії США (USACIDC). Обидва є структурою Військової поліції. Управління розслідуваннями Військової поліції (MPI), як правило, відповідає за розслідування незначних злочинів та проступків, таких як злочини проти власності на суму до 5000,00 доларів США та злочини проти осіб, за винятком вбивства та зґвалтування (які здійснюються управлінням карного розшуку), вчинених у військових частинах та установах, також вони можуть проводити розслідування і інших злочинів за певних обставин. Особовий склад Військової поліції США – це військовослужбовці, які пройшли курс розслідування у школі Військової поліції. В структурі управління карного розшуку існують також спеціальні підрозділи для розслідування та викриття найбільш тяжких військових злочинів [30].

Знаки розрізнення та нарукавний шеврон Військової поліції США зазначені на рисунку 1 Додатку 1.

Великобританія. Військова поліція Великої Британії, яка існує там з XVI століття, представлена Королівською військовою поліцією, Спеціальною військовою поліцією міністерства оборони і військовою поліцією видів збройних сил. Цікавим є досвід поліції міністерства оборони, яка представлена

чотирма регіональними управліннями (штабами), які обслуговують відповідно чотири закріплених за ними округа, на території кожного з яких створюються дільниці військової поліції. Військова поліція Великої Британії має в своєму складі розшукові і слідчі підрозділи, підрозділ швидкого реагування, низку спеціалізованих криміналістичних лабораторій, бази даних, тощо. Чисельність військово-поліцейських підрозділів складає приблизно 5 тис. осіб [20, с. 8].

Королівська Військова поліція (Royal Military Police (RMP)) – це корпус британської армії, відповідальний за охорону військовослужбовців армії, а також за забезпечення присутності Військової поліції як у Великобританії, так і в той час як військовослужбовці розміщуються за кордоном на операціях та навчаннях. Майбутні військовослужбовці RMP проходять свою основну підготовку як солдати в Тренувальному армійському центрі у Пірбрайті. Потім вони отримують подальшу підготовку в Військовій школі поліції та охорони (DSPG) [31].

На території Великобританії військовослужбовці Королівської Військової поліції не є державними службовцями згідно із законодавством та не мають особливих поліцейських повноважень щодо широкої громадськості та займаються лише військовими службовими особами.

Службовці RMP іноді мають повноваження, надані підзаконними правовими актами, виданими окремими регіонами, щоб надавати законні вказівки цивільним особам, які перебувають на території цих регіонів. Це може включати в себе право регулювати рух автомобілів та пішоходів, закривати чи обмежувати доступ, або зобов'язувати цивільних осіб залишати об'єкти з підвищеним рівнем захисту.

В той же час, Королівський військовий полісмен може заарештувати будь-яку особу у Великобританії, якщо є розумні підстави вважати, що ця особа є службовцем Збройних сил та вчинила відповідне правопорушення цивільного чи військового права. RMP також має поліцейські повноваження щодо особового складу інших двох видів Збройних сил: Королівського ВМС та Королівських ВПС [31].

Щодо повноважень Королівської Військової поліції за кордоном. Там, де службовий персонал розміщений за кордоном, Королівську Військову поліцію часто залучають для виконання поліцейських функцій у повній мірі. Їх повноваження поширюються також і на цивільних осіб, які мають відношення до Збройних Сил.

Знаки розрізнення Королівської Військової поліції зазначені на рисунку 2 Додатку 1.

Військова поліція міністерства оборони Великобританії (Ministry of Defence Police (MDP)) – це цивільна спеціальна поліція, яка входить до складу Міністерства оборони Сполученого Королівства. MDP не є військовою поліцією, і її не слід плутати з Королівською військовою поліцією або будь-якою іншою поліцейською службою [32].

Незважаючи на те, що зовні цей правоохоронний орган подібний до інших поліцейських сил Великобританії, MDP суттєво відрізняється за роллю, функцією та підзвітністю. Основними обов'язками MDP є забезпечення воєнізованої охорони та протидії тероризму та обмежені слідчі повноваження щодо військового майна та службових осіб Міністерства оборони по всій території Великобританії. В той же час, вузька спеціалізація MDP відображається в невеликій кількості арештів. Так, в період з 2015 до 2017 року загальна кількість арештів, здійснених MDP становила всього 151 випадок. Для порівняння, поліцейські органи загальної юрисдикції, з аналогічною кількістю службовців (поліція Сассексу та поліція Ейвона та Сомерсет) за аналогічний період здійснили 17 506 та 26 699 арештів відповідно [33].

Основна сфера відповідальності MDP – це захист місць загальнодержавного значення по всій території Великої Британії, головним чином, шляхом використання підготовлених, озброєних вогнепальною зброєю офіцерів на місцях підвищеної безпеки (наприклад сховища ядерної зброї). Їх повноваження в даному випадку поширюються як на військових, так і цивільних осіб.

Додатково MDP може:

- Залучатись в якості підсилення до підрозділів територіальної поліції;
- Збирати та аналізувати розвідувальні дані для попередження посягань на стратегічні об'єкти міністерства оборони;
- Виявляти та розслідувати шахрайство та корупцію в міністерстві оборони, викрадення чи пошкодження оборонних засобів;
- Забезпечувати безпеку військовослужбовців, озброєння, військової техніки і майна на військових об'єктах Великобританії за кордоном;
- Виконувати інші військові поліцейські функції за кордоном за мандатом ООН, НАТО або Управління закордонних справ Співдружності [32].

90% військовослужбовців MDP постійно мають при собі табельну вогнепальну зброю задля готовності припинення будь-яких правопорушень в будь-який час.

Щодо кількісного складу, то станом на березень 2019 року чисельність MDP становила близько 2549 поліцейських та 227 забезпечувального персоналу, які базувались на різних об'єктах інфраструктури міністерства оборони Великобританії по всій її території.

Для точного розуміння відмінності компетенції Королівської Військової поліції та Військової поліції міністерства оборони Великобританії, зазначимо що перший орган більш орієнтований на контроль і забезпечення правопорядку серед військовослужбовців, а останній – на охорону військових об'єктів.

Знак розрізнення Військової поліції міністерства оборони Великобританії зазначений на рисунку 3 Додатку 1.

ФРН. Військова поліція ФРН – самостійний рід військ Сухопутних військ бундесвера, вирішує завдання в інтересах ВПС, ВМС, а також військ союзників по НАТО, які перебувають на території Німеччини. Службовці Військової поліції в Німеччині називаються фельд'єгерями (нім. *Feldjäger*) Кількісний склад Військової поліції ФРН налічує близько 4500 чоловік [29].

Центрального командування Військової поліції в бундесвері не передбачено. Керівництво підрозділами Військової поліції здійснює командир дивізії через свій штаб.

Функції Військової поліції ФРН:

У мирний час:

- Охорона військових об'єктів, органів управління;
- Забезпечення військових транспортних перевезень;
- Підтримка або відновлення порядку і дисципліни у частинах і підрозділах;
- Запобігання злочинним акціям щодо військовослужбовців і військових об'єктів бундесверу і союзних військ.

У воєнний час:

- Здійснення первинного контролю на пунктах збору військовослужбовців, які відстали від військових частин;
- Організація охорони і транспортування військовополонених;
- Здійснення регулювання руху та охорони маршрутів висування військ;
- Сприяння федеральній поліції в регулюванні потоку біженців;

Feldjäger також здійснюють охорону та супроводження військових посадових осіб найвищої ланки управління, залучаються для охорони конференцій та виставок, охороняють військове майно та виконують завдання щодо стримання масових протесних акцій, що характеризуються безпорядком.

Додатково, Військова поліція ФРН має функцію слідства. До юрисдикції відносяться розслідування серйозних аварій, втрати або пошкодження військового майна, розслідування військових злочинів та розшуку військових злочинців [34].

Feldjäger мають в структурі кінологічну службу, де готують команди з пошуку вибухівки та наркотиків.

Знаки розрізнення Військової поліції ФРН зазначені на рисунку 4 Додатку 1.

Франція. Функції Військової поліції виконує Національна жандармерія (фр. *Gendarmerie nationale*), яка входить до складу Збройних сил і підпорядковується Міністру оборони Франції [29].

Національна жандармерія Франції декларує наступні напрями власної діяльності [35]:

а) інформаційно-розвідувальна. Національна жандармерія несе відповідальність за запобігання і припинення діяльності іноземних держав чи організацій щодо виявлення і нейтралізації зовнішніх загроз: тероризму, розповсюдження ядерної, біологічної, хімічної зброї, кібератак, а також приймає участь у державних програмах з питань економічної розвідки;

б) забезпечення громадської безпеки. У мирний час Національна жандармерія виконує суто поліцейські функції, які спрямовані на підтримання громадського порядку та громадської безпеки, боротьби із правопорушеннями;

в) протидія тероризму та організованим злочинним угрупованням. Захисна функція жандармерії проявляється в тому, що вона має власні мобільні бригади втручання, мобільні групи на морських, повітряних та автомобільних засобах, спеціалізовані групи для боротьби із терористичними угрупованнями (GSIGN). Сили жандармерії виконують завдання в рамках зовнішніх операцій, здійснюють деякі розвідувальні функції відповідно до національних або міжнародних мандатів ООН, НАТО та ЄС;

г) участь у роботі судових приставів. Підрозділи жандармерії здійснюють свою діяльність у взаємодії із судовою владою в рамках «взаємодопомоги у кримінальних справах» та програми діяльності судових приставів. Оперативна діяльність всіх підрозділів і служб жандармерії, які сприяють здійсненню судових розслідувань контролюється і координується Управлінням у кримінальних справах (ОСА);

д) боротьба із кіберзлочинністю. В структурі жандармерії діє Департамент технічної служби правових досліджень та документації (STRJD). Він контролює мережу за допомогою функції пошуку з метою протидії

вчиненню злочинів проти особи і власності, а також припинення розповсюдження незаконних даних в Інтернеті;

е) безпека дорожнього руху. Національна жандармерія несе відповідальність за моніторинг життєво важливих мереж доріг Франції. Після указу Президента Франції від 14 липня 2002 року, жандармерія реорганізувала свою діяльність шляхом застосування систем автоматизованого контролю за безпекою дорожнього руху, використанням приладів, які фіксують стан алкогольного сп'яніння водіїв. Крім того, жандармерія проводить профілактичну роботу серед власників транспортних засобів, спрямовану на попередження аварій та нещасних випадків.

Місцеві підрозділи жандармерії існують у всіх територіальних одиницях країни у якості окремих формувань. Генерал, командувач жандармським регіоном, знаходиться в штаб-квартирі зони охорони. Йому підпорядковані всі мобільні жандармські підрозділи, розташовані в межах цієї зони. Територіальні формування жандармерії поділяються на окремі підрозділи. В основному вони розквартировані по жандармським департаментам і поділяються на територіальні бригади [36], [37].

Територіальні підрозділи жандармерії доповнюються різними підрозділами спеціального призначення: науково-дослідними, які займаються виключно функціями судової поліції і допомагають територіальним бригадам проводити дослідження, що потребують спеціальних знань, підрозділами втручання, моторизованими бригадами та загонами з безпеки дорожнього руху, повітряними підрозділами [38].

До спеціальних підрозділів жандармерії Франції відносяться:

– військова жандармерія, що виконує як загальні завдання жандармерії (захист населення і його власності, запобігання правопорушенням, судові, адміністративні та військові розслідування), так і специфічні функції поліції, охорони і безпеки (контроль військових зон і об'єктів в місцях розташування, контроль осіб і транспортних засобів на охоронюваних підприємствах, охорона майна і важливих документів);

– жандармерія цивільної авіації, завданнями якої є контроль авіаперевезень, попередження катастроф, нещасних випадків, охорона будівель цивільної авіації, представників влади, літаків, попередження злочинів і правопорушень;

– берегова охорона, що забезпечує безпеку морських суден, спостереження в районах територіальних вод Франції, захист портових споруд. Ці підрозділи також можуть здійснювати загальні функції жандармерії у разі необхідності;

– підрозділи повітряної жандармерії, що здійснюють адміністративні, поліцейські та військові функції на об'єктах повітряних сил Франції, в тому числі й за кордоном. Завдання цього виду жандармерії: забезпечення громадської безпеки, військова, адміністративна і судова поліцейська діяльність, забезпечення захисту повітряного простору [39].

Кількісно, жандармерія Франції налічує близько 103 тисяч чоловік особового складу.

Знаки розрізнення Національної жандармерії Франції зазначені на рисунку 5 Додатку 1.

Швейцарія. Військова поліція Швейцарії комплектується з поліцейських, які проходять строкову військову службу. Функції Військової поліції ті ж, що й у поліції взагалі. Військова поліція, як і цивільна, має право затримати людину на 12 годин. Далі суд має ухвалити рішення щодо подальшого утримання під вартою. До речі, найпоширенішим військовим злочином там є ухилення від військового обов'язку – 70% від усіх справ, що розглянуто. Крім того, у Швейцарії працюють військові суди і військова прокуратура. Швейцарія має військовий кодекс, який передбачає військові злочини. Усі злочини, що скоєні військовослужбовцями, підлягають юрисдикції цих судів. Але дисциплінарні стягнення, до яких належить і короткострокове взяття під варту, накладаються командирами військових підрозділів [40].

Військова поліція Швейцарії розподілена на чотири зони відповідальності по всій території країни. В той же час, зони відповідальності можуть посилюватись військовими полісменами інших зон у разі необхідності [41].

До основних повноважень та обов'язків Військової поліції Швейцарії відносимо:

- виконання обов'язків кримінальної поліції та охорони військових об'єктів;
- проведення службових розслідувань;
- з'ясування обставин вчинення протиправних дій військовослужбовцями, збереження доказів;
- проведення розслідування військових кримінальних правопорушень.

Знаки розрізнення Військової поліції Швейцарії зазначені на рисунку 6 Додатку 1.

Нідерланди. Королівська жандармерія Нідерландів (Marechaussee) є одним з чотирьох військових відомств в країні і є військовою організацією, яка в мирний час функціонує як частина звичайної національної поліцейської служби для виконання правоохоронної функції держави. Королівська жандармерія Нідерландів має статус, рівний статусу поліції, та широкий спектр завдань в наступних галузях:

- а) національна безпека: охорона об'єктів, спеціальних церемоній, особиста охорона, охорона спеціальних перевезень, безпека цивільної авіації, поліцейські функції в цивільних аеропортах;
- б) поліцейські завдання для міністерства оборони;
- в) підтримання громадського миру і порядку, міжнародні спецоперації;
- г) застосування законодавства щодо іноземців, прикордонний контроль, підтримка процедур надання притулку;
- д) сприяння силам поліції у ліквідації наслідків аварій, катастроф та стихійних лих;
- е) розслідування кримінальних злочинів [42].

Структурно підрозділи Королівської жандармерії підрозділяються на 5 районів відповідальності:

- округ національних та міжнародних операцій (Nieuw Milligen);
- південно-східний округ (Zwolle);
- округ Schiphol (Schiphol);
- західний округ (Amsterdam);
- південний округ ('s-Hertogenbosch);
- персонал командуючого силами жандармерії (Den Haag);
- національний центр для підготовки та підвищення кваліфікації (Apeldoorn) [43].

Знаки розрізнення Королівської жандармерії Нідерландів зазначені на рисунку 7 Додатку 1.

Італія. Корпус карабінерів Італії – це специфічне воєнізоване формування, що наділено великим спектром поліцейських повноважень. При вирішенні військових завдань карабінери підпорядковуються Міністерству оборони, при вирішенні завдань поліцейського характеру – Міністерству внутрішніх справ Італії.

Як частина збройних сил карабінери виконують такі обов'язки:

- а) захист нації, її установ та ресурсів у разі національного лиха;
- б) участь у військових операціях в Італії та за кордоном, миротворчі операції за кордоном, надання допомоги місцевій поліції в областях, де необхідні сили з підтримки правопорядку;
- в) здійснення функцій Військової поліції в збройних силах;
- г) здійснення функцій судової Військової поліції;
- д) забезпечення безпеки італійських дипломатичних установ за кордоном;
- е) здійснення мобілізації.

Як частина поліції карабінери виконують такі обов'язки:

- а) охорона судового та громадського порядку, а також забезпечення громадської безпеки;

б) захист національних громадянських інститутів в зонах лиха і допомога місцевому населенню [44].

Закон дозволяє мати в складі корпусу карабінерів слідчі та оперативні підрозділи. Більш того, в структурі корпусу карабінерів є відділи по боротьбі з порушеннями у сфері сільського господарства та трудового законодавства, по боротьбі зі злочинами в банківській сфері. Всі структурні підрозділи корпусу карабінерів діляться на дві гілки: територіальні, які виконують завдання в конкретній місцевості, і мобільні, призначені для посилення територіальних структур у разі ускладнення обстановки в тій чи іншій провінції.

До складу корпусу карабінерів входять дві мобільні бригади. Перша дислокується в Римі і складається з 11 батальйонів оперативного втручання і гірського полку. До 2-ї мобільної бригади зі штабом в Ліворно входять група спеціального втручання "Gruppo d'intervento speciale" (GIS), що спеціалізується на спецопераціях зі звільнення заручників, 1-й полк парашутистів "Tuscania", 7-й і 13-й полки оперативного втручання. Крім цього, до складу командування входять спецпідрозділ, що виконує функції особистої охорони перших осіб держави, і група спецоперацій "ROS", що відповідальна за боротьбу з організованою злочинністю і розкриття особливо тяжких кримінальних злочинів [45].

Знаки розрізнення Корпусу карабінерів Італії зазначені на рисунку 8 Додатку 1.

Іспанія. В Іспанії військовими формуваннями з правоохоронними функціями є Цивільна гвардія, вищим органом якої є Генеральний директорат поліції і Цивільної гвардії, що знаходиться у відомстві Державного департаменту безпеки Міністерства внутрішніх справ Іспанії. До обов'язків іспанської Цивільної гвардії входить:

- забезпечення громадської безпеки і підтримання громадського порядку на території Іспанії;
- забезпечення спостереження, контролю та захисту громадських місць і об'єктів загального користування;

- запобігання злочинам;
- організація фіскального захисту держави від проявів контрабанди та шахрайства (прикордонний поліцейський контроль, митний контроль, виявлення мереж і каналів нелегальної імміграції тощо);
- забезпечення порядку і безпеки на міжміських автомобільних магістралях;
- сприяння та організація допомоги і захисту цивільного населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій (катастроф);
- сприяння судовій поліції, судовим трибуналам і співпраця з прокурорськими органами в розслідуванні злочинів, затриманні підозрюваних осіб, підготовці технічних поліцейських звітів, збір свідчень свідків і захист свідків;
- збір та аналіз інформації, що має відношення до громадської безпеки, особливо до організації терористичної діяльності;
- організація переміщення ув'язнених, заарештованих і свідків;
- охорона зброї та вибухових речовин [46].

Іспанська Цивільна гвардія має чотирьохрівневу структуру, яка, в цілому, відповідає адміністративно-територіальному поділу країни, а саме: 2100 поліцейських ділянок, 200 груп, 57 провінційних управлінь і 17 регіональних областей [47].

Знаки розрізнення Цивільної гвардії Іспанії зазначені на рисунку 9 Додатку 1.

Польща. В Польщі військовим формуванням з правоохоронними функціями є Військова жандармерія (поліція) Польщі (пол. *Żandarmeria Wojskowa*). Діяльністю цього окремого, вузькоспеціалізованого правоохоронного органу є забезпечення дотримання військовослужбовцями військової дисципліни, громадського порядку та попередження злочинів, вчинених військовослужбовцями на території військових частин або у громадських місцях [48].

Військова поліція виконує завдання, що належать до сфери її діяльності у Збройних Силах Польщі та стосовно [49]:

- військовослужбовців, які проходять військову службу;
- солдатів, які не перебувають на військовій службі під час носіння форменого одягу та знаків розрізнення;
- працівників Збройних Сил Польщі, у питаннях їх роботи у військових підрозділах;
- осіб, які перебувають на військових об'єктах;
- цивільних осіб, якщо вони співпрацюють із вищезазначеними особами, у вчиненні забороненого законом діяння, передбаченого покаранням, або якщо вони вчиняють дії, що загрожують військовій дисципліні або діям проти здоров'я чи життя солдата чи військового майна;
- солдат збройних сил зарубіжних країн, що перебувають на території Республіки Польща, та членів їх цивільного персоналу, якщо вони пов'язані з виконанням службових обов'язків, у разі якщо міжнародна угода, стороною якої є Республіка Польща, не передбачає іншого.

- інших осіб, які підпадають під юриспруденцію військових судів;

Окрім згаданих, завданнями Військової поліції є [48]:

- захист життя і здоров'я людей та збереження військового майна;
- аналіз майнових декларацій військовослужбовців та подання висновків з цього приводу міністру національної оборони;
- виявлення злочинів та правопорушень, у тому числі податкових правопорушень, вчинених особами, щодо яких Військова поліція є компетентною, розкриття та переслідування їх винних осіб, а також пошук та охорона доказів таких злочинів та правопорушень;
- запобігання вчиненню злочинів та правопорушень особами, щодо яких Військова поліція є компетентними, та інших патологічних явищ, зокрема алкоголізму та наркоманії у Збройних Силах;

- співпраця з польськими та іноземними органами та службами, компетентними з питань безпеки та громадського порядку, а також з військовою поліцією;
- боротьба із природними катастрофами, надзвичайними загрозами навколишньому середовищу та усуненням їх наслідків, а також активна участь у пошукових, рятувальних та гуманітарних акціях, спрямованих на захист життя, здоров'я та власності;
- виконання інших завдань, визначених окремими розпорядженнями;
- підготовка інформації про стан військової дисципліни та злочинності у Збройних Силах для компетентних органів, а також подання до цих органів заяв, спрямованих на запобігання вчиненню злочинів, правопорушень та дисциплінарних правопорушень;
- проведення оперативно-розвідувальної діяльності;
- здійснення процесуальної діяльності в обов'язі та на принципах, передбачених положеннями про кримінальне та фіскальне провадження;
- пошук винних у злочинах та правопорушеннях та зниклих солдатів, а також пошук зброї, боєприпасів, вибухових речовин та іншого військового майна та матеріалів, що містять секретну інформацію, втрачену військовими частинами;
- здійснення контролю за дорожнім рухом, супроводження військових колон та спрямування дорожнього руху в обов'язі та на принципах, передбачених положеннями про дорожній рух та дороги загального користування;
- контроль за додержанням солдатами правил носіння військової форми та обмундирування поза територіями та спорудами військових частин;
- супровід людей, документів та військового майна;

- надання допомоги в правозастосовчій діяльності в обсязі та на принципах, передбачених положеннями про цивільне та адміністративне провадження;
- примусовий привід людей у межах та на принципах, передбачених положеннями про кримінальне, фіскальне, виконавче та цивільне кримінальне провадження;
- участь у забезпеченні правопорядку під час масових заходів, що проводяться у приміщеннях та спорудах військових частин та за участю армії;
- виконання завдань судової міліції у військових судах та військових організаційних підрозділах прокуратури;
- контроль за збереженням військового майна, зокрема зброї та військових засобів;
- контроль за проведенням заходів щодо протидії алкоголізму та наркоманії;
- здійснення охорони вищих військових посадових осіб, а також забезпечення перебування у військових частинах осіб, що займають державні керівні посади, та іноземних делегацій.

Знаки розрізнення Військової жандармерії Польщі зазначені на рисунку 10 Додатку 1.

Ізраїль. Військова поліція Ізраїлю (з івриту "Міштара Цваїт") – військовий правоохоронний орган, що відповідає за контроль над додержанням військовослужбовцями військової дисципліни, громадського порядку, розслідування військових та інших злочинів, вчинених військовослужбовцями, пошук дезертирів, охорону військових в'язниць та інших військових об'єктів інфраструктури. Кількісний склад становить приблизно 4500 осіб. Підпорядковується Військова поліція Ізраїлю Управлінню особового складу Генштабу ЦАХАЛу [50].

Військовим поліцейським стають так, як і звичайним солдатом. Після призову, новобранців направляють на навчальну базу Військової поліції, де вони проходять курс молодого бійця, тривалістю в 6 тижнів. Навчають там не тільки основам військової справи, а й дають знання з військового законодавства і дисциплінарних норм. В кінці навчання військові поліцейські складають присягу біля Західної Стіни Храму в Єрусалимі [51].

Після завершення курсу молодого бійця відбувається розподіл за професійними курсами – значна частина військових поліцейських проходить підготовку до несення патрульної служби та до служби на контрольно-пропускних пунктах. Курс навчання військових поліцейських деяких спеціальностей відповідає рівню бойової підготовки солдатів бойових частин.

Найбільш стійких солдат відбирають на курси наглядців у військових в'язницях. Майбутні наглядачі навчаються специфічним правилам несення служби у військових в'язницях, методам психологічної допомоги та підтримки ув'язнених. Для них організуються відвідування військових в'язниць, а також центрів по роботі з важкими підлітками – адже саме цей контингент після призову в армію в основному і поповнює ряди в'язнів військових в'язниць.

Військова поліція складається з декількох основних підрозділів: Служби патрулювання, Служби охорони в'язниць, Відділу з розслідування злочинів військовослужбовців і Контрольно-пропускної служби [51].

Служба патрулювання виконує завдання повсякденного контролю за виконанням військовослужбовцями вимог статутів і наказів. Військові поліцейські цього підрозділу здійснюють піше патрулювання всіх громадських місць (вокзалів, поїздів, автобусних станцій, масових заходів), де можуть перебувати солдати.

Судовий розгляд, так званий "мішпат", за порушення дисципліни, проводить, як правило, командир підрозділу, в якому служить порушник. Від нього залежить вибір міри покарання – від позбавлення солдата відпустки в кінці тижня до арешту. Наприклад, за появу з неголеним лицем солдата може очікувати арешт на 28 діб з відбуванням терміну в військовій в'язниці.

У Службі патрулювання є також відділ військової автоінспекції, офіцери і солдати якого на машинах і мотоциклах здійснюють контроль руху військового транспорту.

Під опікою Служби охорони в'язниць знаходяться дві військові в'язниці: в'язниця №4 в Цріфіне, де відбувають покарання солдати Центрального і Південного оперативних командувань та військовослужбовці Військово-Повітряних сил, і в'язниця №6 для військовослужбовців Північного військового округу і військових моряків. Крім того, на кожній базі Військової поліції є СІЗО, в якому відбувають свій термін солдати, засуджені на терміни до 28 днів арешту, а також щойно в'язні дезертири, які очікують переведення у в'язницю для суду [51].

Всі заарештовані військові вважаються такими, що знаходяться на дійсній військовій службі, і тому на них поширюються всі права і обов'язки військовослужбовців, а також ряд привілеїв – таких, як право на зустріч з військовими психологами і адвокатами. Ув'язнені також мають ряд прав, які можуть бути скасовані командуванням військової в'язниці за погану поведінку.

Відділ з розслідування злочинів військовослужбовців проводить слідство по всіх кримінальних злочинах, скоєних в ЦАХАЛі. Слідчі Відділу ведуть справи, пов'язані з поширенням наркотиків, викраденням зброї, дезертирством і ухиленням від виконання військового обов'язку, дорожньо-транспортними пригодами за участю військових водіїв. Також об'єктами розслідування є корупція, сексуальні домагання, випадки самогубств і несанкціонованого застосування зброї, нестатутні взаємовідносини. Особливо важливі розслідування ведуться спільно з поліцією, Службою держбезпеки і контррозвідкою.

Рішення про покарання військовослужбовця приймається після розгляду справи військовим судом. Військовий суд складається з трьох офіцерів, один з яких обов'язково повинен бути військовим суддею. Під час війни міністр

оборони може дозволити створення військово-польових судів зі спрощеною процедурою прийняття рішень [51].

Особливо відповідальні та небезпечні завдання вирішують військові поліцейські з Контрольно-пропускної служби, що проходять службу на блокпостах на територіях, населених палестинцями. Військові поліцейські здійснюють детальний особистий огляд, для виявлення зброї та вибухівки, і перевірку документів арабів з метою не допустити прориву терористів.

Охорону блок-постів несуть бойові підрозділи Військової поліції. У цих підрозділах Військової поліції служать солдати, які пройшли навчання з придушення масових заворушень і ведення бою в містах.

Знаки розрізнення Військової поліції Ізраїлю зазначені на рисунку 11 Додатку 1.

Канада. Військова поліція Канади поширює свої повноваження щодо Збройних Сил Канади у Канаді та за її межами. Юрисдикція цього правоохоронного органу поширюється на кадрових військових, резервістів, працівників Збройних Сил, курсантів військових навчальних закладів та членів сімей військовослужбовців [52].

Основними обов'язками Військової поліції Канади є:

- Підтримка Збройних Сил шляхом виконання поліцейських та оперативних функцій;
- Розслідування військових злочинів чи злочинів, скоєних військовослужбовцями;
- Розробка та проведення заходів щодо запобігання злочинності серед військовослужбовців;
- Виконання завдань, пов'язаних з військовослужбовцями, які перебувають під вартою (включаючи військовополонених та військовополонених);
- Забезпечення охорони посольств Канади по всьому світу;

- Надання послуг посередництва під час конфліктів, переговорів, вирішення суперечок, зв'язків з громадськістю та допомоги жертвам збройних конфліктів;

- Виконання інших службових обов'язків, такі як контроль за дорожнім рухом, розслідування дорожньо-транспортних пригод, реагування на надзвичайні ситуації та зв'язок з цивільною поліцією Канади, а також союзних та інших іноземних сил поліції.

Знаки розрізнення Військової поліції Канади зазначені на рисунку 12 Додатку 1.

Таким чином, ми дослідили міжнародну практику створення Військової поліції та можемо дійти висновку, що в цілому функції та організація діяльності цього військового правоохоронного органу є подібними. Загальними питаннями компетенції Військової поліції в зарубіжних країнах є:

- 1) Контроль за додержанням військовослужбовцями військової дисципліни та громадського порядку;
- 2) Здійснення контролю за дорожнім рухом військових транспортних засобів та супроводження військових колон;
- 3) Охорона військових об'єктів;

Окремо слід зазначити, що в більшості із досліджуваних країн (США, Великобританія, ФРН, Нідерланди, Польща, Ізраїль) Військова поліція має повноваження на досудове слідство військових злочинів, а в деяких (Швейцарія, Канада) навіть і будь-яких злочинів, вчинених військовослужбовцями.

В умовах збройної агресії проти України з боку Російської Федерації виняткового значення набуває створення і функціонування не тільки Військової поліції, а й в цілому системи Військової юстиції, відповідальної за забезпечення законності і правопорядку, захисту прав людини у військовій сфері.

Традиційно військову юстицію ототожнюють із військовими судами, щодо відновлення яких в Україні останніми роками точаться дискусії. Разом з

тим, військові суди є важливим, але не єдиним елементом військової юстиції, яку необхідно розглядати саме як сукупність взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих елементів, тобто як цілісну систему.

Узагальнюючи наукові погляди та досвід зарубіжних держав до системи військової юстиції можна віднести такі елементи:

1) Військова прокуратура – здійснює нагляд за досудовим розслідуваннями військових злочинів та підтримує публічне обвинувачення у цих справах в суді, а також представлятиме інтереси держави у військовій сфері у виключних випадках, визначених законом;

2) Військова поліція – здійснює досудове розслідування військових злочинів, та здійснює підтримання правопорядку у військовій сфері;

3) Військові суди – органи правосуддя у справах про військові злочини та інші злочини, вчинені військовослужбовцями, а також інші справи у військовій сфері;

4) Військова адвокатура – здійснює захист від обвинувачення, представництво прав особи та надання інших видів юридичної допомоги у військовій сфері.

Створення в Україні цілісної системи військової юстиції, що включає всі вказані елементи з урахуванням власного історичного досвіду, принципів і стандартів країнчленів НАТО у цій сфері стане дієвим засобом забезпечення верховенства права і законності у військовій сфері, дозволить забезпечити захист прав і свобод людини (як військовослужбовців, так і цивільного населення) в умовах мових гібридної війни, міжнародного військового конфлікту, проведення антитерористичної операції та операції об'єднаних сил, анексії РФ Автономної республіки Крим та окупації окремих районів Донецької і Луганської областей. Для цього наявні всі необхідні передумови, а також існує потужний соціальний запит з боку військових та громадськості.

Повністю підтримуючи необхідність приведення військової сфери України до стандартів НАТО, варто зауважити, що в більшості провідних країнчленів Альянсу стабільно й ефективно діє система військової юстиції.

У державах членах-країн НАТО існують різні судові і позасудові інститути захисту прав військовослужбовців, досвід яких можливо використати при оптимізації подібних механізмів в Україні.

Передусім заслуговує на увагу функціонування військової юстиції у США. У цій державі система військової юстиції була заснована ще у 1806 році. Її правовою основою є Єдиний кодекс військової юстиції від 1951 р. і Керівництво для військових судів від 1969 р. з наступними змінами і доповненнями.

Єдиний кодекс військової юстиції регулює всі основні питання, пов'язані із кримінальною та дисциплінарною відповідальністю військовослужбовців, регламентує особливості військового кримінального процесу та устрою окремих органів, які беруть у ньому участь. Керівництво для військових судів має юридичну силу підзаконного акта, доповнюючи і розвиваючи положення Єдиного кодексу військової юстиції.

Система військової юстиції США діє цілком автономною від загальної системи судоустрою та судочинства. Вона включає органи розслідування військових злочинів, військову прокуратуру, військові суди та військову адвокатуру, тобто являє собою найбільш повну і завершену модель військової юстиції. При цьому всі вказані військово-юридичні служби входять до складу збройних сил, комплектуються офіцерами зі спеціальною військово-юридичною підготовкою і підкоряються ієрархічній системі військового командування.

В США існує три види військових судів:

дисциплінарний військовий суд – розглядає справи стосовно осіб рядового та сержантського складу, які скоїли незначні правопорушення;

спеціальний військовий суд – має право розглядати справи про малозначущі та нетяжкі злочини, обмежуючись у призначенні покарань не більше шести місяців позбавлення волі або трьох місяців виправних робіт;

загальний військовий суд – може розглядати усі справи про злочини, скоєні військовослужбовцями, а також справи цивільних осіб, що перебувають на службі у Збройних Силах США, або підлягають військовій юрисдикції у

зв'язку з умовами воєнного часу. Має право призначати будь-яке покарання за законом, у тому числі смертну кару та довічне ув'язнення. Вищою апеляційною інстанцією для всіх військових судів є Військово-апеляційний суд виду Збройних Сил США.

Військові суди підпорядковуються органам військового командування. Система військових прокуратур відповідає побудові виду Збройних Сил США та відокремлена від федеральних органів прокуратури. Представник ЗС США, посада якого прирівнюється до військового прокурора, контролює здійснення правосуддя у відповідному військовому суду згідно з Єдиним кодексом військової юстиції та підпорядковується начальнику штабу виду Збройних Сил США.

На військову поліцію покладено такі завдання, як розслідування злочинів у Збройних силах; контроль за дотриманням законності; профілактика дисциплінарних правопорушень; контроль і регулювання руху військового транспорту; забезпечення безпеки військовослужбовців; охорона військових об'єктів тощо. Загалом органи військової поліції Збройних сил США налічують понад 30 тис. осіб. Очолює військову поліцію США начальник військової поліції – заступник генерального інспектора сухопутних військ.

Військова адвокатура представлена адвокатами, які працюють виключно з військовослужбовцями та можуть представляти їх інтереси у цивільних та кримінальних справах. Кожен вид Збройних Сил США має свою власну суддівську адвокатську групу (JAG). Більшість військових адвокатів є цивільними особами, за винятком адвокатів ВМС та корпусу морської піхоти США, які є військовослужбовцями та підпорядковуються військовому командуванню.

Крім того, у штабах американського командування передбачені посади юридичних радників (юрисконсультів), що не залежить від командира. На них призначаються дипломовані юристи, компетентні у різних галузях права (від військового до міжнародного), здатний оцінити правові наслідки будь-яких дій командира і дати їм юридичне тлумачення.

Де в чому подібні риси має система військової юстиції Канади. У Збройних Силах цієї країни діють 5 типів військових судів: загальний (General Court Martial); дисциплінарний (Disciplinary Court Martial); спеціальний (Special Court Martial); звичайний (Standing Court Martial); апеляційний (Court Martial Appeal Court), що інстанційно підпорядковуються Верховному Суду Канади.

У складі Збройних сил Канади з 1 вересня 1999 р. також діє Канадська служба військової прокуратури (далі – КСВП), завдання якої полягають у справедливому, швидкому та доступному розгляді справ, вчинених військовослужбовцями. Військовослужбовці КСВП є підготовленими юридичними працівниками, які переглядають справи, що передаються до воєнного суду органами досудового розслідування, задля встановлення, чи є обґрунтована перспектива засудження і чи наявні публічні інтереси в продовженні розслідування. Крім того, військовослужбовці КСВП надають постійну юридичну консультацію Національній службі розслідувань з таких питань, як ордери на обшук, погоджують обвинувачення та інші юридичні поради щодо розслідувань. Очолює КСВП Директор військових розслідувань, який призначається Міністром національної оборони на визначений строк.

Поряд з цим діє військова поліція, яка забезпечує підтримання правопорядку у Збройних Силах Канади та розслідування вчинених військовослужбовцями правопорушень. Кількість військових поліцейських становить 2 % від загальної кількості військовослужбовців. Органи військової поліції діють окремо від військового командування і підпорядковуються начальнику військової поліції Збройних Сил Канади.

Окремі країни-члени НАТО впровадили так звану "змішану" модель військової юстиції, при якій ці органи функціонують у складі загальної судової та правоохоронної системи як прояв їхньої спеціалізації. Яскравим представником цієї моделі є Франція, де військові суди не виділяються як окремі судові органи, проте у загальних судах передбачено військову спеціалізацію. Так, у виправних (кримінальних) судах створюються військові колегії. Разом з тим, за кордоном збережені військові суди, що діють на

постійній основі (і в мирний час). Вищою інстанцією для них є трибунал збройних сил в Парижі.

Функції військової поліції у Франції виконує Національна жандармерія, яка має подвійне підпорядкування: Міністру оборони Франції (як складова Збройних Сил) та Міністру внутрішніх справ (як складова системи поліції). Її очолює Генеральний директор. Чисельність Національної жандармерії становить близько 110 тис. співробітників. До неї входять також республіканська гвардія, мобільна жандармерія, підрозділи, що дислокуються за межами Франції, тощо.

В тих же країнах-членах НАТО, в яких формально не передбачена повноцінна система військової юстиції, все ж наявні окремі її елементи. Найбільш яскравим прикладом є ФРН, де у мирний час військові суди не діють, а також не передбачено спеціальної військової прокуратури. Проте військово-судові органи діють у вигляді воєнно-дисциплінарних судів, які покликані забезпечувати законні права військовослужбовців та розглядати справи про їх проступки. Зокрема, виключно дисциплінарні суди можуть накладати на військовослужбовців такі стягнення, як скорочення грошового утримання при визначенні пенсії в розмірі від 5 до 20%, затримка в просуванні по службі і присвоєнні чергового військового звання, зниження у військовому званні, дострокове звільнення в запас, позбавлення пенсії. Воєнно-дисциплінарні суди представляють органи військового командування від дивізії й вище. Функції військових прокурорів у них, як правило, виконують юрисконсульти органів, що порушують дисциплінарні справи.

Крім того, функціонує військова поліція, яка налічує близько 4,5 тис. осіб. В мирний час військові поліцейські охороняють військові об'єкти, органи управління, забезпечують безпеку транспортних перевезень, підтримують дисципліну у військових формуваннях тощо. Військова поліція не має центрального командування, а керівництво її підрозділами здійснює командир дивізії через штаб.

2.2 Порівняльна характеристика повноважень ВСП та Військової поліції.

Для зручності дослідження завдань і повноважень Військової служби правопорядку та Військової поліції зазначимо їх у вигляді порівняльної таблиці з подальшим аналізом найбільш значущих відмінностей (як ми це робили із нормативним визначенням ВСП та Військової поліції).

Порівняльну таблицю сформовано керуючись Законом України "Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України" [16] та проектом Закону України "Про Військову поліцію" № 1805 від 21.01.2015 [14].

Таблиця 2

Порівняльно-правовий аналіз завдань

Військової служби правопорядку та Військової поліції

ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА ПРАВОПОРЯДКУ	ВІЙСЬКОВА ПОЛІЦІЯ
<p>Основними завданнями Служби правопорядку є:</p> <p>виявлення причин, передумов і обставин злочинів та інших правопорушень, вчинених у військових частинах та на військових об'єктах; розшук осіб, які самовільно залишили військові частини (місця служби);</p> <p>запобігання вчиненню і припинення злочинів та інших правопорушень у <i>Збройних Силах України</i>;</p> <p>участь в охороні військових об'єктів та забезпеченні громадського порядку і військової дисципліни серед військовослужбовців у місцях дислокації військових частин, військових містечках, на вулицях і в громадських місцях;</p> <p>захист майна Збройних Сил України від розкрадання та інших злочинних посягань;</p> <p>забезпечення безпеки дорожнього руху військових транспортних засобів;</p>	<p>Основними завданнями Військової поліції є:</p> <p>запобігання вчиненню, виявлення і припинення злочинів та інших правопорушень у <i>Міністерстві оборони України, Збройних Силах України, правоохоронних органах спеціального призначення (далі – правоохоронні органи) та інших військових формуваннях, утворених відповідно до законів України (далі – інші військові формування) у межах наданих повноважень</i>;</p> <p><i>досудове розслідування</i> злочинів та кримінальних проступків пов'язаних з проходженням військової служби, вчинених військовослужбовцями, а так само <i>корупційних злочинів</i> вчинених працівниками та державними службовцями Міністерства оборони України і Збройних Сил України (далі – працівники);</p> <p>виявлення причин, передумов та обставин злочинів та інших правопорушень, вчинених військовослужбовцями, працівниками, а також інших злочинів</p>

<p>участь у гарнізонних заходах;</p> <p>виконання у передбачених законом випадках рішень про тримання військовослужбовців <i>на гауптвахті</i>;</p> <p>забезпечення виконання кримінального покарання стосовно військовослужбовців, які за вироком суду засуджені до тримання у дисциплінарному батальйоні;</p> <p><i>сприяння</i> у межах своєї компетенції органам, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органам досудового розслідування та суду, органам державної влади, органам місцевого самоврядування, органам військового управління, підприємствам, установам, організаціям у виконанні покладених на них відповідно до законів обов'язків;</p> <p>участь у протидії диверсійним проявам та терористичним актам на військових об'єктах.</p> <p>При прийнятті рішення про введення в Україні чи в окремих її місцевостях режиму воєнного або надзвичайного стану на Службу правопорядку додатково покладаються завдання щодо:</p> <p>участі у боротьбі з ворожими диверсійно-розвідувальними групами на території України;</p> <p><i>організації збору, супроводження та охорони військовополонених</i>;</p> <p>забезпечення дотримання комендантської години в гарнізонах;</p> <p>охорони військових об'єктів, військових містечок та їх населення, сприяння його евакуації;</p> <p>відновлення та підтримання порядку і дисципліни у військових частинах;</p> <p>контролю за рухом транспортних засобів і перевезенням вантажів Збройних Сил України.</p> <p>Забороняється покладати на Службу правопорядку завдання, не передбачені цим Законом. Ніякі виняткові обставини або накази чи розпорядження посадових осіб не можуть бути підставою для будь-яких</p>	<p>вчинених у військових частинах та на військових об'єктах;</p> <p><i>проведення</i> оперативно-розшукової діяльності у межах наданих повноважень;</p> <p>виконання у передбачених законом випадках рішень про тримання військовослужбовців на гауптвахті, у <i>кімнатах тимчасово затриманих, спеціальних палатах закладів охорони здоров'я Міністерства оборони України</i>;</p> <p>забезпечення виконання кримінального покарання стосовно військовослужбовців, які вироком суду засуджені до тримання у дисциплінарному батальйоні;</p> <p>участь у припиненні протиправних дій цивільних осіб на територіях військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій, Міністерства оборони України та Збройних Сил України (далі – військові частини), військових містечок Міністерства оборони України та Збройних Сил України (далі – військові містечка);</p> <p>забезпечення правопорядку серед військовослужбовців, а також працівників під час виконання ними посадових обов'язків на території військових частин, військових містечок, в громадських та інших місцях, припинення вчинення ними злочинів та інших правопорушень;</p> <p>проведення у межах компетенції службових розслідувань;</p> <p>захист майна Збройних Сил України від розкрадання та інших злочинних посягань;</p> <p>забезпечення безпеки дорожнього руху військових транспортних засобів Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань (далі – військові транспортні засоби);</p> <p>участь у гарнізонних заходах;</p> <p>захист прав і свобод військовослужбовців від протиправних посягань;</p> <p>вжиття спеціальних заходів безпеки щодо захисту військовослужбовців і працівників Військової поліції у разі</p>
---	--

<p>незаконних дій або бездіяльності військовослужбовців Служби правопорядку.</p>	<p>реальної загрози їх життю та здоров'ю, житлу та майну у зв'язку з їх службовою діяльністю та їх близьких родичів;</p> <p>участь у запобіганні диверсійним проявам та злочинам терористичної спрямованості на території військових частин;</p> <p>забезпечення контролю за дотриманням встановленого пропускнуго режиму на адміністративно-господарчі та технічні території арсеналів, баз і складів Збройних Сил України та виконанням визначених вимог щодо утримання і зберігання озброєння, ракет, боєприпасів та вибухових речовин;</p> <p><i>здійснення заходів з охорони Міністра оборони України, начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України, їх перших заступників під час виконання ними службових обов'язків, у тому числі під час їх перебування за межами України, членів іноземних делегацій під час їх візиту до Міністерства оборони України та Збройних Сил України;</i></p> <p>розшук та затримання військовослужбовців, які самовільно залишили військові частини (місця служби), у тому числі тих, які протиправно заволоділи зброєю та представляють небезпеку для оточуючих;</p> <p>розшук вогнепальної зброї, бойових припасів до неї або вибухових речовин, викрадених або втрачених у військових частинах;</p> <p>забезпечення правопорядку та військової дисципліни у військових частинах (підрозділах) Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань, що направлені до інших держав;</p> <p>взаємодія з органами внутрішніх справ, військовими командуваннями Збройних Сил України, правоохоронними органами та іншими військовими формуваннями, з метою виконання завдань та функцій Військової поліції.</p> <p>У разі настання особливого періоду,</p>
--	---

введення в Україні чи в окремих її місцевостях режиму воєнного або надзвичайного стану на Військову поліцію додатково покладаються завдання:

участь у боротьбі з диверсійно-розвідувальними групами та незаконними військовими формуваннями на території України;

організація діяльності військових комендатур;

участь у забезпеченні дотримання комендантської години в гарнізонах;

контроль за рухом транспортних засобів і перевезенням ними вантажів.

Рішенням Президента України на Військову поліцію може бути покладено виконання спільно з підрозділами міліції та Національної гвардії України окремих завдань щодо охорони та забезпечення громадського порядку, виявлення та припинення кримінальних правопорушень серед цивільного населення в місцевостях, в яких введено режим воєнного або надзвичайного стану.

Забороняється покладати на Військову поліцію будь-які завдання, не передбачені цим Законом. Ніякі виняткові обставини, накази чи розпорядження не можуть бути підставою для протиправних дій або бездіяльності військовослужбовців та працівників Військової поліції.

Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи, військові посадові особи, фізичні та юридичні особи і їх об'єднання зобов'язані утримуватися від здійснення у будь-якій формі впливу на представників Військової поліції з метою перешкоджання виконанню службових обов'язків або прийняття ними незаконних рішень.

Звернення представників влади та інших осіб до посадових (службових) осіб Військової поліції з приводу правопорушень та інших матеріалів, що знаходяться у провадженні Військової поліції не можуть містити будь-яких вказівок або вимог щодо результатів їх вирішення.

Основними, на нашу думку, відмінностями у завданнях які покладаються на Військову службу правопорядку та Військову поліцію є:

1) Виникнення у Військової поліції завдання щодо досудового розслідування злочинів та кримінальних проступків пов'язаних з проходженням військової служби, вчинених військовослужбовцями;

2) Виникнення у Військової поліції завдання щодо досудового розслідування корупційних злочинів вчинених працівниками та державними службовцями Міністерства оборони України і Збройних Сил України;

3) Завдання Військової поліції щодо запобігання вчиненню, виявлення і припинення злочинів та інших правопорушень стосується не лише Збройних Сил України, а й інших правоохоронних органів спеціального призначення та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, на відміну від ВСП, зазначене завдання якої стосувалося лише Збройних Сил України;

4) На Військову поліцію покладається завдання щодо проведення оперативно-розшукової діяльності у межах наданих повноважень, в той час як на ВСП лише сприяння у межах своєї компетенції органам, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність;

5) Окрім виконання у передбачених законом випадках рішень про тримання військовослужбовців на гауптвахті, на Військову поліцію покладається додатково утримання таких осіб у кімнатах тимчасово затриманих та спеціальних палатах закладів охорони здоров'я Міністерства оборони України;

6) З Військової поліції знято завдання щодо організації збору, супроводження та охорони військовополонених;

7) У Військової поліції виникає завдання щодо здійснення заходів з охорони Міністра оборони України, начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України, їх перших заступників під час виконання ними службових обов'язків;

8) Зазначається, що на Військову поліцію, рішенням Президента України, може бути покладено виконання завдань щодо охорони та забезпечення громадського порядку, виявлення та припинення кримінальних правопорушень серед цивільного населення в місцевостях, в яких введено режим воєнного або надзвичайного стану. В той час, як на ВСП заборонялось покладати завдання, не передбачені Законом України "Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України".

Розглянемо таким чином і різницю у повноваженнях Служби правопорядку та Військової поліції:

Таблиця 3

**Порівняльно-правовий аналіз повноважень
Військової служби правопорядку та Військової поліції**

ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА ПРАВОПОРЯДКУ	ВІЙСЬКОВА ПОЛІЦІЯ
<p>Військовослужбовцям Служби правопорядку під час виконання покладених на них завдань надається право:</p> <p>1) вимагати від військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, військовозобов'язаних під час проходження ними зборів та від інших осіб у військовій формі одягу, звільнених з військової служби в запас або відставку з правом її носіння, дотримання громадського порядку, правил носіння військової форми одягу, припинення правопорушень, а також дій, що перешкоджають здійсненню завдань і функцій Служби правопорядку, а в разі невиконання зазначених вимог застосовувати заходи примусу;</p> <p>2) перевіряти у військовослужбовців і військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, а на території військових частин (військових об'єктів) також в інших осіб документи, що посвідчують їх особу, та інші документи, необхідні для з'ясування питань, що належать до компетенції Служби правопорядку, а також у разі підозри їх у вчиненні злочинів чи інших</p>	<p>Військовослужбовцям та працівникам Військовій поліції під час виконання покладених на них завдань надається право:</p> <p>1) вимагати від військовослужбовців, осіб у військовій формі одягу, звільнених з військової служби у запас або відставку з правом її носіння, дотримання громадського порядку, правил носіння військової форми одягу, припинення правопорушень, а також дій, що перешкоджають виконанню завдань та функцій Військової поліції, а у разі невиконання зазначених вимог застосовувати заходи примусу, передбачені статтями 9-11 цього Закону;</p> <p>2) перевіряти у військовослужбовців, інших осіб у військовій формі одягу, а на території військових об'єктів, установ, організацій, військових навчальних закладів та військових частин Міністерства оборони України, Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань, військових містечок також у осіб в цивільному одязі документи, що посвідчують їх особу, інші документи, необхідні для з'ясування питань, що належать до компетенції Військової поліції,</p>

правопорушень;

3) викликати осіб, зазначених у пункті 2 цієї статті, для дачі пояснень у справах про правопорушення, що знаходяться в її провадженні;

4) затримувати і тримати військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, військовозобов'язаних під час проходження ними зборів на гауптвахтах Служби правопорядку з метою застосування тимчасового запобіжного заходу, крім випадків, визначених військовими статутами Збройних Сил України, на строки, встановлені законом:

підозрюваних у вчиненні злочину, обвинувачених (підсудних), які переховуються від органів досудового розслідування або суду, засуджених, які ухиляються від виконання кримінального покарання;

які вчинили дії, що створюють реальну загрозу для оточуючих, або які виявили непокору законній вимозі військовослужбовця Служби правопорядку;

5) затримувати осіб у військовій формі одягу, які мають виражені ознаки психічного розладу і створюють у зв'язку з цим реальну небезпеку для оточуючих, з негайним повідомленням лікувального закладу або командирів (начальників) військовослужбовців для вирішення питання щодо їх негайного огляду у відповідних лікувальних закладах;

6) відповідно до вимог цього та інших законів України проводити особистий огляд або обшук затриманих осіб, зазначених у пунктах 2 і 4 цієї статті, огляд речей, що знаходяться при них, транспортних засобів і вилучати документи та предмети, що можуть бути речовими доказами або є небезпечними для оточуючих;

7) складати протоколи про адміністративні правопорушення стосовно військовослужбовців у випадку та в порядку, передбачених законами України, а також у разі вчинення адміністративних

і зокрема у разі підозри їх у вчиненні кримінальних чи інших правопорушень;

3) доставляти у можливо короткий строк військовослужбовців, які порушують встановлений порядок носіння військової форми одягу, якщо таке правопорушення не може бути припинене на місці вчинення, до органу Військової поліції, на термін необхідний для усунення цих порушень, але не більше ніж на три години;

4) викликати військовослужбовців та інших осіб для дачі показів та пояснень у справах про кримінальні та інші правопорушення, що знаходяться у провадженні Військової поліції. У разі ухилення цих осіб без поважних причин від явки за викликом для дачі показів (пояснень) піддавати їх приводу у встановленому законодавством порядку;

5) затримувати і тримати на гауптвахтах (в кімнатах для тимчасово затриманих) Військової поліції військовослужбовців на строки і в порядку, встановлені законом:

підозрюваних у вчиненні злочину, а так само обвинувачених чи підсудних, які переховуються від органів досудового розслідування або суду, засуджених, які ухиляються від відбування кримінального покарання, у випадках передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України;

стосовно яких у встановленому законом порядку прийняті рішення про тримання на гауптвахті;

які вчинили дії, що створюють реальну загрозу для оточуючих, або вчинили опір військовослужбовцю Військової поліції під час виконання ним службових обов'язків, з метою застосування тимчасового запобіжного заходу;

які вчинили адміністративне правопорушення, з метою забезпечення провадження у випадках передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення;

які не мають документів та/або

<p>правопорушень іншими особами, зазначеними в пункті 2 цієї статті;</p> <p>8) у випадках та в порядку, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення, передавати матеріали про адміністративні правопорушення на розгляд органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про такі адміністративні правопорушення;</p> <p>9) передавати матеріали про дисциплінарні правопорушення, вчинені військовослужбовцями і військовозобов'язаними під час проходження ними зборів, на розгляд відповідних командирів (начальників) військових частин;</p> <p>11) вести облік кримінальних та інших правопорушень у Збройних Силах України та проводити періодичні звірки з даними відповідних прокуратур;</p> <p>12) у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, яких застали на місці вчинення злочину, заходити в жилі та інші приміщення, що належать громадянам, на територію і в приміщення державних органів, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності з наступним повідомленням про це прокурора протягом 24 годин;</p> <p>13) в установленому порядку входити на територію та в приміщення військових частин та оглядати їх;</p> <p>14) входити на військові об'єкти та ділянки місцевості, що охороняються вартами, з метою припинення злочинів, переслідування військовослужбовців та інших осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, з дозволу осіб, яким варти підпорядковані, та в присутності чергового військової частини або його помічника;</p> <p>15) перебувати на військових об'єктах, території і в приміщеннях військових частин у встановленому законами порядку для забезпечення безпеки військовослужбовців та інших громадян,</p>	<p>перебувають у стані алкогольного сп'яніння;</p> <p>б) доставляти у можливо короткий строк осіб у військовій формі одягу без документів, у тому числі тих, які вчиняють правопорушення, до органу Військової поліції для встановлення їх особи у разі неможливості виконання цього безпосередньо на місці перебування або вчинення правопорушення. Перебування доставлених осіб у органі Військової поліції не може тривати більш ніж три години, якщо не встановлено інше;</p> <p>7) у разі підозри у вчиненні кримінального правопорушення осіб зазначених у пункті 2 цієї статті, а також осіб зазначених у пунктах 3, 5, 6 цієї статті, у встановленому порядку проводити особистий огляд цих осіб, огляд речей, що знаходяться при них та транспортних засобів, вилучати документи та предмети, що можуть бути речовими доказами або є забороненими чи обмеженими в обігу та передавати їх відповідним органам для прийняття правових рішень;</p> <p>8) вживати в порядку, встановленому законом та в межах повноважень гласні та негласні оперативно-розшукові заходи з метою попередження правопорушень та розкриття злочинів;</p> <p>9) у цілях оперативно-розшукової та слідчої діяльності створювати інформаційні системи та вести оперативний облік в обсязі і порядку, передбачених законодавством;</p> <p>10) складати в межах повноважень протоколи про адміністративні правопорушення, в порядку та у випадках, передбачених законами України. Передавати матеріали про адміністративні правопорушення на розгляд органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про такі адміністративні правопорушення;</p> <p>11) передавати матеріали про дисциплінарні правопорушення, вчинені військовослужбовцями на розгляд відповідних командирів (начальників);</p>
--	---

попередження чи припинення злочину, виявлення і затримання осіб, які його вчинили;

16) отримувати на письмовий запит від військових частин, а також від підприємств, установ і організацій, незалежно від їх підпорядкування і форми власності, у тому числі від громадських організацій, відомості, необхідні у справах про злочини та у зв'язку з матеріалами про правопорушення, що знаходяться у провадженні Служби правопорядку;

17) вносити у межах своєї компетенції відповідним органам виконавчої влади, військовому командуванню, органам військового управління, органам місцевого самоврядування, громадським організаціям або посадовим особам підприємств, установ та організацій незалежно від їх підпорядкування і форми власності подання щодо усунення порушень закону, причин і умов, що їм сприяють. Не пізніше як у місячний строк по поданню має бути вжито необхідних заходів і про результати повідомлено особу, яка його надіслала;

17¹) проводити в межах компетенції спеціальну перевірку стосовно осіб, які претендують на зайняття військових посад у Збройних Силах України, пов'язаних з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків;

18) відповідно до своєї компетенції у разі необхідності тимчасово обмежувати або забороняти доступ військовослужбовців та інших осіб на окремі ділянки місцевості чи об'єкти для забезпечення державної таємниці, громадського порядку і безпеки, охорони життя і здоров'я людей, збереження речових доказів;

19) під час проведення заходів щодо затримання осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, а також при обставинах, що загрожують життю і здоров'ю людей, обмежувати або забороняти рух транспорту і пішоходів на окремих ділянках вулиць та автомобільних доріг; зупиняти і оглядати з цією метою транспортні засоби, перевіряти у водіїв документи на право користування та керування ними;

12) у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна, чи з безпосереднім переслідуванням осіб, яких застали на місці вчинення злочину, або припинення злочину, що загрожує життю людей, а також при стихійному лихові та інших надзвичайних обставинах безперешкодно входити у будь-який час доби на земельні ділянки, в жилі та інші приміщення громадян, на територію і в приміщення державних органів, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності з наступним повідомленням про це прокурора протягом 24 годин;

13) входити на військові об'єкти та ділянки місцевості, що охороняються вартами, з метою припинення злочинів, переслідування військовослужбовців та інших осіб які підозрюються у вчиненні злочину, з дозволу осіб, яким варті підпорядковані та в присутності чергового військової частини або його помічника;

14) відповідно до своєї компетенції у разі необхідності тимчасово обмежувати або забороняти доступ військовослужбовців та інших осіб на окремі ділянки місцевості чи об'єкти для забезпечення державної таємниці, громадського порядку і безпеки, охорони життя і здоров'я людей, збереження речових доказів;

15) під час проведення заходів щодо затримання осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, при аваріях, інших надзвичайних обставинах, що загрожують життю і здоров'ю людей, обмежувати або забороняти рух транспорту і пішоходів на окремих ділянках вулиць та автомобільних доріг; зупиняти і оглядати з цією метою транспортні засоби, перевіряти у водіїв документи на право користування та керування ними;

16) входити безперешкодно за службовим посвідченням на військові об'єкти, території та в службові приміщення військових частин у зонах діяльності органів Військової поліції (на технічні території арсеналів, баз та складів на яких зберігаються озброєння, ракети, боєприпаси і вибухові речовини, приміщення органів

20) зупиняти військові транспортні засоби Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, у разі порушення їх водіями правил дорожнього руху, за наявності ознак, що свідчать про технічну несправність транспорту або забруднення ним довкілля, а також відомостей про те, що він використовується з протиправною метою чи не за призначенням, з метою їх огляду і перевірки у водіїв документів на право користування та керування транспортними засобами, дорожніх листів, відповідності вантажів, що перевозяться, товарно-транспортним документам. Проводити *технічний огляд транспортних засобів Збройних Сил України*;

21) регулювати дорожній рух на автомобільних дорогах і вулицях під час проходження колон військових транспортних засобів; організувати і забезпечувати супроводження цих колон та транспортних засобів спеціального призначення;

22) направляти у разі необхідності на медичний огляд водіїв військових транспортних засобів. Затримувати та відстороняти від керування військовими транспортними засобами осіб, які перебувають у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, а також тих, які не мають документів на право керування або користування транспортними засобами, вживати щодо водіїв інші заходи, передбачені законодавством;

23) використовувати передбачені відповідними нормативно-правовими актами технічні засоби для виявлення та фіксації порушень правил дорожнього руху, забороняти використання військових транспортних засобів, технічний стан яких загрожує безпеці дорожнього руху чи довкілля або номери агрегатів яких не відповідають записам у реєстраційних документах; затримувати і доставляти в установленому законодавством порядку військові транспортні засоби для тимчасового тримання на спеціальних майданчиках чи стоянках;

(підрозділів) спеціального зв'язку і режимні приміщення – у встановленому порядку, а на військові об'єкти, території та в службові приміщення військових частин, установ і організацій правоохоронних органів та інших військових формувань, державних підприємств – за письмовим приписом начальника відповідного органу Військової поліції) і оглядати їх з метою виконання визначених цим Законом завдань Військової поліції ;

17) перебувати на військових об'єктах, території і в приміщеннях військових частин, підприємств, установ та організацій Міністерства оборони України, Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань для забезпечення безпеки військовослужбовців та інших громадян, попередження чи припинення злочину, виявлення і затримання осіб, які його вчинили;

18) отримувати на письмовий запит від органів державної влади та місцевого самоврядування, органів військового управління, правоохоронних органів, військових частин, підприємств, установ і організацій, незалежно від їх підпорядкування і форми власності, у тому числі від громадських організацій, відомості та матеріали, необхідні у справах про злочини та у зв'язку з правопорушеннями, що знаходяться в провадженні Військової поліції;

19) вносити у межах своєї компетенції державним органам, військовому командуванню, органам військового управління, органам місцевого самоврядування, громадським організаціям або посадовим особам підприємств, установ та організацій незалежно від їх підпорядкування і форми власності подання щодо усунення порушень закону, причин і умов, що їм сприяють. Не пізніше як у місячний строк з дня отримання по поданню має бути вжито необхідних заходів і про результати повідомлено особу, яка його внесла;

20) зупиняти військові транспортні засоби, а під час введення воєнного стану або надзвичайного стану, настання

24) перевіряти у військових частинах виконання контрольних і профілактичних заходів щодо забезпечення безпеки дорожнього руху;

25) брати участь у розслідуванні дорожньо-транспортних пригод, вчинених за участю водіїв транспортних засобів Збройних Сил України, осіб, які керували транспортними засобами Збройних Сил України під час вчинення дорожньо-транспортної пригоди;

26) сприяти командирам військових частин в усуненні порушень правил утримання шляхів, які знаходяться на територіях дислокації військових частин, обмежувати або забороняти проведення ремонтно-будівельних та інших робіт чи заходів на зазначених шляхах, якщо при цьому не дотримуються вимоги правил дорожнього руху;

27) вносити уповноваженому державному органу пропозиції про анулювання дозволів на придбання, зберігання і носіння зброї та боєприпасів, а також спеціальних засобів самооборони, виданих військовослужбовцям та іншим громадянам, які проживають на територіях дислокації військових частин та зловживають спиртними напоями, вживають наркотичні засоби, психотропні речовини та їх аналоги без призначення лікаря, хворіють на психічні захворювання, та в інших випадках, передбачених законом. Орган управління Служби правопорядку, який надіслав пропозиції, повідомляється про наслідки їх розгляду не пізніш як у місячний строк;

28) у межах своєї компетенції та у встановленому законом порядку вилучати у військовослужбовців та інших осіб, які незаконно перебувають на території військової частини або військового об'єкта чи здійснюють протиправні дії, предмети і речі, заборонені або обмежені в обігу, а також документи з ознаками підробки і передавати їх відповідним органам виконавчої влади;

30) використовувати безперешкодно транспортні засоби, що належать

особливого періоду всіх транспортних засобів, у разі порушення їх водіями правил дорожнього руху, за наявності ознак, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу або забруднення ним довкілля, або відомостей про те, що він використовується з протиправною метою чи не за призначенням, з метою їх огляду і перевірки у водіїв документів на право користування та керування транспортними засобами, дорожніх листів, відповідності вантажів, що перевозяться, товарно-транспортним документам;

21) *проводити обов'язковий технічний контроль транспортних засобів Збройних Сил України;*

22) регулювати дорожній рух на автомобільних дорогах і вулицях під час проходження колон військових транспортних засобів, а під час введення воєнного стану або надзвичайного стану, настання особливого періоду також під час руху всіх транспортних засобів, організовувати і забезпечувати супроводження цих колон та транспортних засобів спеціального призначення;

23) направляти у разі необхідності та в межах повноважень на медичний огляд водіїв військових транспортних засобів. Затримувати та відстороняти від керування транспортними засобами осіб, які перебувають у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, а також тих, які не мають документів на право керування або користування транспортними засобами. Вживати щодо водіїв військових транспортних засобів, а під час введення воєнного стану або надзвичайного стану, настання особливого періоду щодо водіїв всіх транспортних засобів інші заходи, передбачені законом;

24) в межах повноважень використовувати передбачені відповідними нормативно-правовими актами технічні засоби для виявлення та фіксації порушень правил дорожнього руху. Забороняти використа́ття військових транспортних засобів технічний стан яких загрожує безпеці дорожнього руху чи довкілля, або

військовим частинам (крім транспортних засобів спеціального призначення), для проїзду до місця події, доставки в лікувальні заклади осіб, які потребують невідкладної медичної допомоги, переслідування правопорушників та їх доставки у відповідний підрозділ Служби правопорядку чи в орган Національної поліції;

31) під час службових відряджень військовослужбовці Служби правопорядку мають право бронювати та позачергово придбавати квитки на всі види транспорту, розміщуватися в готелях з пред'явленням службового посвідчення і посвідчення про відрядження. *У разі невідкладних службових поїздок* військовослужбовці Служби правопорядку забезпечуються квитками на всі види транспорту незалежно від наявності місць;

32) зберігати, носити і застосовувати спеціальні засоби та зброю у встановленому законом порядку.

номери агрегатів яких не відповідають записам у реєстраційних документах; затримувати і доставляти в установленому законодавством порядку військові транспортні засоби для тимчасового тримання на спеціальних майданчиках чи стоянках;

25) перевіряти у військових частинах виконання контрольних і профілактичних заходів щодо забезпечення безпеки дорожнього руху;

26) сприяти командирам (начальникам) військових частин в усуненні порушень правил утримання шляхів, які знаходяться на територіях військових частин, обмежувати або забороняти проведення ремонтно-будівельних та інших робіт чи заходів на зазначених шляхах, якщо при цьому не дотримуються вимоги правил дорожнього руху;

27) вносити органам внутрішніх справ пропозиції про анулювання дозволів на придбання, зберігання і носіння зброї та боєприпасів, а також спеціальних засобів самооборони, виданих військовослужбовцям та іншим особам, які проживають на територіях військових частин та зловживають спиртними напоями, вживають наркотичні засоби, психотропні речовини та їх аналоги без призначення лікаря, хворіють на психічні захворювання, та в інших випадках, передбачених законом. Орган управління Військової поліції, який надіслав пропозиції, повідомляється про наслідки їх розгляду не пізніше ніж у місячний строк;

28) *звертатися у межах своєї компетенції із запитами до правоохоронних органів інших держав* або міжнародних організацій поліції відповідно до законодавства України, міжнародних договорів України, а також установчих актів та правил міжнародних організацій поліції, членом яких є Україна;

29) знайомитися в державних органах, органах місцевого самоврядування із документами та іншими матеріальними носіями інформації, необхідними для попередження, виявлення, припинення та

	<p>розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Військової поліції, у тому числі такими, що містять інформацію з обмеженим доступом;</p> <p>30) <i>на підставі відповідного рішення суду на строк до 10 діб опечатувати архіви, каси, приміщення (за винятком жилих) чи інші сховища, брати їх під охорону, а також вилучати предмети і документи у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України;</i></p> <p>31) використовувати безперешкодно військові транспортні засоби (крім транспортних засобів спеціального призначення) для проїзду до місця події (злочину), доставки в лікувальні заклади осіб, які потребують невідкладної медичної допомоги, переслідування правопорушників та їх доставки у відповідний орган (підрозділ) Військової поліції чи в підрозділ досудового розслідування;</p> <p>32) під час службових відряджень бронювати та позачергово придбавати квитки на всі види транспорту і поселятися в готелях з пред'явленням службового посвідчення і посвідчення про відрядження. Під час виконання службових завдань військовослужбовці Військової поліції забезпечуються квитками на всі види транспорту незалежно від наявності місць;</p> <p>33) <i>проводити аудіо-, відео-, фотофіксацію як допоміжний засіб попередження протиправних дій та розкриття правопорушень;</i></p> <p>34) <i>заохочувати осіб, які надають допомогу в попередженні, виявленні, припиненні і розслідуванні кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Військової поліції у порядку, встановленому Міністром оборони України;</i></p> <p>35) зберігати, носити та застосовувати вогнепальну зброю і спеціальні засоби, а також застосовувати заходи фізичного впливу на підставах і в порядку, передбачених цим Законом.</p>
--	---

Порівнявши наявні повноваження у Військової служби правопорядку та повноваження, які пропонується надати Військовій поліції, зазначимо наступні зміни та новели:

1) В проєкті закону України "Про Військову поліцію" більш деталізуються права Військової поліції та краще розписано на яких осіб і в який спосіб вони поширюються (п.1, 2 в табл. ВП);

2) У Військової поліції виникає право доставляти до органу Військової поліції військовослужбовців з порушенням правил носіння військової форми одягу на строк не більше ніж на три години задля усунення таких порушень, якщо на місці цього зробити неможливо (п. 3 в табл. ВП);

3) Поява у Військової поліції повноважень щодо процесуального приводу для дачі доказів і пояснень у порядку, встановленому законодавством (п. 4 в табл. ВП);

4) У Військової поліції виникає право проводити особистий огляд підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, огляд речей, що знаходяться при них та транспортних засобів, вилучати документи та предмети, що можуть бути речовими доказами або є забороненими чи обмеженими в обігу та передавати їх відповідним органам для прийняття правових рішень (п. 7 в табл. ВП);

5) Військова поліція наділяється правом проводити у встановленому законом та в межах повноважень гласні та негласні оперативно-розшукові заходи з метою попередження правопорушень та розкриття злочинів (п. 8 в табл. ВП);

6) На Військову поліцію покладається обов'язок щодо проведення технічного контролю транспортних засобів Збройних Сил України (п. 21 в табл. ВП) в той час як у ВСП є лише можливість проведення технічного огляду транспортних засобів Збройних Сил України (п. 20 в табл. ВСП)

7) Військовій поліції пропонується надати право на звернення у межах своєї компетенції із запитами до правоохоронних органів інших держав або

міжнародних організацій поліції відповідно до законодавства України, міжнародних договорів України, а також установчих актів та правил міжнародних організацій поліції, членом яких є Україна (п. 28 в табл. ВП);

8) Військова поліція, на підставі відповідного рішення суду, матиме можливість на строк до 10 діб опечатувати архіви, каси, приміщення (за винятком жилих) чи інші сховища, брати їх під охорону, а також вилучати предмети і документи у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України (п. 30 в табл. ВП);

9) Під час виконання службових завдань військовослужбовці Військової поліції забезпечуватимуться квитками на всі види транспорту незалежно від наявності місць (п. 32 в табл. ВП) в той час як військовослужбовці ВСП – лише у разі невідкладних поїздок (п. 31 в табл. ВСП);

10) Військоволужбовці Військової поліції зможуть проводити аудіо-, відео-, фотофіксацію як допоміжний засіб попередження протиправних дій та розкриття правопорушень (п. 33 в табл. ВП);

11) Військовій поліції пропонується надати можливість здійснювати заохочення особам, які надають допомогу в попередженні, виявленні, припиненні і розслідуванні кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Військової поліції.

Розглянемо організаційно-штатну структуру Військової служби правопорядку та Військової поліції (традиційно у вигляді порівняльної таблиці), керуючись статтею 5 Закону України "Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України" [16] та статтею 5 проекту Закону України "Про Військову поліцію" [14] та з'ясуємо загальний рівень відповідності її до поставлених перед цими органами завдань.

Таблиця 4

Порівняльно-правова характеристика організаційно-штатної структури
Військової служби правопорядку та Військової поліції

ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА ПРАВОПОРЯДКУ	ВІЙСЬКОВА ПОЛІЦІЯ
<p>Чисельний склад органів управління, підрозділів Служби правопорядку, їх дислокація визначаються Міністром оборони України виходячи з умов дислокації військ (сил).</p> <p>Гранична чисельність військовослужбовців і працівників Служби правопорядку <i>не може перевищувати 1,5 відсотка</i> загальної чисельності Збройних Сил України.</p> <p>Фінансування Служби правопорядку здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, які виділяються на утримання Збройних Сил України і передбачаються у кошторисі Міністерства оборони України окремим рядком.</p> <p>Служба правопорядку складається з:</p> <p>1) органів управління:</p> <p>Головного управління Служби правопорядку Збройних Сил України;</p> <p>Центрального управління Служби правопорядку по місту Києву і Київській області та територіальних управлінь Служби правопорядку;</p> <p>зональних відділів (відділень) Служби правопорядку;</p> <p>2) підрозділів Служби правопорядку:</p> <p>охорони військових об'єктів;</p> <p>патрульно-постової служби;</p> <p>безпеки дорожнього руху;</p> <p>спеціального призначення;</p> <p>3) Навчального центру Служби правопорядку.</p> <p><i>Рішення про створення відповідних</i></p>	<p>Військова поліція є єдиною системою органів та військових частин.</p> <p>Чисельність військовослужбовців і працівників Військової поліції <i>є не менше ніж 1,5 відсотка</i> загальної чисельності Збройних Сил України та визначається Міністром оборони України.</p> <p>Структура Військової поліції, місця дислокації її органів (військових частин) та зони їх діяльності визначаються Міністром оборони України за поданням начальника Військової поліції, виходячи з умов дислокації та завдань військ (сил) і особливостей зон діяльності.</p> <p><i>Структура та чисельність органів (військових частин) Військової поліції визначаються начальником Військової поліції.</i></p> <p>До складу Військової поліції входять:</p> <p>1) органи Військової поліції:</p> <p>Головне управління Військової поліції;</p> <p>Центральне управління Військової поліції;</p> <p>територіальні управління Військової поліції;</p> <p>зональні відділи Військової поліції;</p> <p>2) військові частини Військової поліції:</p> <p>спеціальні відділи Військової поліції;</p> <p>дисциплінарний батальйон;</p> <p>Центр спеціального призначення Військової поліції;</p> <p>3) Навчальний центр Військової поліції</p>

підрозділів Служби правопорядку приймає Міністр оборони України.

Загальне керівництво Службою правопорядку здійснює Міністр оборони України через начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України.

Безпосереднє керівництво Службою правопорядку здійснює Головне управління Служби правопорядку Збройних Сил України.

Зони діяльності органів управління та підрозділів Служби правопорядку визначає Міністр оборони України.

Начальник Головного управління Служби правопорядку Збройних Сил України та його заступники, начальники Центрального та територіальних управлінь Служби правопорядку та їх заступники призначаються на посади Міністром оборони України за поданням начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України.

Начальники управлінь Головного управління Служби правопорядку Збройних Сил України та начальники відділів Центрального та територіальних управлінь, начальники зональних відділів (відділень) Служби правопорядку, їх заступники, командир дисциплінарного батальйону, керівники підрозділів охорони військових об'єктів, патрульно-постової служби, безпеки дорожнього руху, спеціального призначення, начальник Навчального центру Служби правопорядку призначаються на посади начальником Генерального штабу - Головнокомандувачем Збройних Сил України за поданням начальника Головного управління Служби правопорядку.

В залежності від завдань покладених на територіальні органи (військові частини) Військової поліції до їх складу включаються структурні підрозділи:

слідчі;

оперативно-розшукові;

запобігання, виявлення злочинів та інших правопорушень;

охорони, патрульно-постової служби та розшуку;

військової інспекції безпеки дорожнього руху;

спеціального призначення;

службових розслідувань;

режимної служби;

підрозділи Військової поліції в окремих гарнізонах;

підрозділи, які забезпечують виконання завдань за призначенням та повсякденну діяльність Військової поліції .

В залежності від умов застосування та виконання завдань рішенням Міністра оборони України у складі органів Військової поліції можуть бути створені інші структурні підрозділи.

3. Загальне керівництво Військовою поліцією, а також керівництво нею з питань виконання правоохоронних завдань та функцій здійснює Міністр оборони України.

До правоохоронних завдань та функцій Військової поліції належать виявлення кримінальних та інших правопорушень, їх розкриття і припинення, провадження досудового слідства та проведення оперативно-розшукової діяльності.

Керівництво Військовою поліцією з питань виконання інших завдань та функцій не віднесених до компетенції Міністра оборони України здійснює начальник Генерального штабу – Головнокомандувач Збройних Сил України.

Здійснювати керівництво, контроль та надавати доручення Військовій поліції будь-

яким іншим посадовим та службовим особам Міністерства оборони України чи Генерального штабу Збройних Сил України категорично заборонено.

Безпосереднє керівництво Військовою поліцією здійснює начальник Військової поліції, який очолює Головне управління Військової поліції.

Положення про Головне управління Військової поліції затверджується Міністром оборони України.

4. Начальник Військової поліції призначається на посаду Міністром оборони України за поданням начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України.

Перший заступник начальника Військової поліції з питань досудового розслідування, заступники начальника Військової поліції, начальники органів Військової поліції та їх заступники, начальники та інші посадові особи слідчих підрозділів та підрозділів оперативно-розшукової діяльності, командир дисциплінарного батальйону призначаються на посади Міністром оборони України за поданням начальника Військової поліції.

Начальник Навчального центру Військової поліції та його заступники, командири військових частин, підрозділів запобігання, виявлення злочинів та інших правопорушень, охорони, патрульно-постової служби та розшуку, військової інспекції безпеки дорожнього руху, службових розслідувань, спеціального призначення, режимної служби, підрозділів Військової поліції в окремих гарнізонах та їх заступники призначаються на посади начальником Генерального штабу – Головнокомандувачем Збройних Сил України за поданням начальника Військової поліції.

Зазначимо зміни та новели, які пропонується внести до організаційно-штатної структури Військової поліції.

1) Чисельний склад. Якщо гранична чисельність військовослужбовців і працівників Служби правопорядку не могла перевищувати 1,5 відсотків загальної чисельності Збройних Сил України, то у Військовій поліції такий показник має бути **не менше ніж 1,5 відсотка**;

2) Начальника Військової поліції пропонується наділити повноваженнями визначати структуру та чисельність органів (військових частин) Військової поліції;

3) До структури Військової поліції, у зв'язку з виникненням нових обов'язків (мова йде насамперед про досудове слідство) пропонується додати нові підрозділи: слідчі; оперативно-розшукові; підрозділи запобігання, виявлення злочинів та інших правопорушень;

4) Дещо незрозумілим, на нашу думку, є норма про те, що в залежності від умов застосування та виконання завдань **рішенням Міністра оборони України** у складі органів Військової поліції можуть бути створені інші структурні підрозділи. Оскільки вже було зазначено, що визначення структури та чисельності органів Військової поліції віднесено до компетенції начальника Військової поліції.

5) Пропонується змінити підходи до керівництва Військовою поліцією. Так, загальне керівництво Військовою поліцією здійснює Міністр оборони України **самостійно**, в той час як загальне керівництво Службою правопорядку здійснював Міністр оборони України **через** начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України. Начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України пропонується наділити повноваженнями керівництва Військовою поліцією лише з питань та функцій не віднесених до компетенції Міністра оборони України (це загальне керівництво, а також керівництво з питань виконання

правоохоронних завдань та функцій). Тобто прослідковуємо розмежування компетенції Міністра оборони України та Начальника Генерального штабу.

6) В проєкті Закону чітко прописана заборона щодо покладання завдань та функцій на Військову поліцію особами, не зазначеними у Законі.

7) Пропонується дещо змінити і порядок призначення посадових осіб Військової поліції. Першого заступника та заступників начальника Військової поліції пропонується призначати на посади Міністром оборони України *за поданням начальника Військової поліції*. В той час як зазначені посадові особи у Військовій службі правопорядку призначаються на посади Міністром оборони України *за поданням начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України*.

В цілому, вважаємо що запропонована організаційно-штатна структура Військової поліції справилась би з поставленими перед нею завданнями, в той же час маємо певні зауваження стосовно саме нормативного змісту окремих положень. Найбільше нас зацікавила норма щодо кількісного складу Військової поліції. Так, ми погоджуємося, що з появою нових повноважень (досудове слідство) чисельний склад Військової поліції має дещо збільшитись, проте, вважаємо, що доцільніше було б все таки прописати у проєкті Закону граничну кількість особового складу Військової поліції, як це відображено у Законі України "Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України". Детальніше обговоримо проблематику новел у підрозділі 3.2 кваліфікаційної роботи бакалавра.

Таким чином, методом порівняння ми дослідили завдання, повноваження та організаційно-штатну структуру Військової служби правопорядку та Військової поліції, з'ясували основні відмінності та новели, які пропонується запровадити для Військової поліції, а також висловили свої зауваження з цього питання.

У розділі II ми провели дослідження зарубіжного досвіду функціонування Військової поліції; визначили загальні питання компетенції Військової поліції серед досліджуваних країн, акцентували увагу на функції досудового слідства Військової поліції в зарубіжних країнах; дослідили завдання, повноваження та організаційно-штатну структуру ВСП та Військової поліції, з'ясували основні відмінності та новели, які пропонується запровадити для Військової поліції, а також висловили свої зауваження з цього питання.

РОЗДІЛ 3 ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОЇ ПОЛІЦІЇ

3.1 Наявні прогалини проекту Закону України "Про Військову поліцію"

Для визначення наявних прогалин та напрямків поліпшення проекту Закону України "Про Військову поліцію" розглянемо позицію Головного науково-експертного управління Верховної Ради України (далі – НЕУ ВРУ), яке здійснило правовий аналіз зазначеного законопроекту, а також дослідимо думки різних науковців з цього питання.

Головне НЕУ ВРУ зазначило, що в цілому, ідея законопроекту узгоджується із Концепцією реформування кримінальної юстиції України, якою передбачено перетворення Служби правопорядку ЗС України у Військову поліцію та віднесення до її компетенції розслідування військових злочинів (див. Указ Президента України від 08.04.2008 № 311/2008 "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року "Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів") [53].

В той же час, було виокремлено, на нашу думку, досить суттєві зауваження до змісту законопроекту. Так, Головне НЕУ ВРУ дійшло висновку, що:

1. Правовий статус Військової поліції як "військового правоохоронного формування" не зовсім узгоджується із Конституцією та чинним законодавством України.

У статті 17 Конституції України йдеться лише про *військові формування і правоохоронні органи держави*.

Чинне законодавство розрізняє поняття військового формування і правоохоронного органу. Зокрема, відповідно до статті 1 Закону України "Про оборону України" *військове формування* – це створена відповідно до законодавства України сукупність військових з'єднань і частин та органів управління ними, які комплектуються військовослужбовцями і призначені для оборони України, захисту її суверенітету, державної незалежності і національних інтересів, територіальної цілісності і недоторканності у разі збройної агресії, збройного конфлікту чи загрози нападу шляхом безпосереднього ведення воєнних (бойових) дій". Натомість, *правоохоронні органи* статтею 1 Закону України "Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави" (прим.: на разі втратив чинність) визначаються як державні органи, які відповідно до законодавства здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції.

До того ж слід врахувати, що відповідно до вищенаведеної статті 17 Основного Закону, військові формування ніким не можуть бути використані для обмеження прав і свобод громадян.

Таким чином правовий статус Військової поліції потребує додаткового аналізу.

2. Виникає питання щодо незалежності Військової поліції при виконанні повноважень щодо запобігання вчиненню, виявлення і припинення злочинів та інших правопорушень у Міністерстві оборони України, Збройних Силах України, якщо ця структура перебуватиме під керівництвом *Міністра Оборони України та начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України*, які здійснюють *кадрову політику* щодо Військової поліції (див. ч. 3, 4 статті 5 законопроекту).

До того ж, слід зважити на відсутність правової регламентації правоохоронної діяльності для оборонного відомства і його керівництва, необхідних методик, інформаційно-аналітичної бази, наявність негативних традицій приховувань злочинів від обліку.

Крім того, пропонується поширити юрисдикцію Військової поліції на інші військові формування та правоохоронні органи спеціального призначення, а також Державну спеціальну службу транспорту, Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України. З огляду на зазначене вважаємо за доцільне розглянути питання створення Військової поліції як міжвідомчого окремого правоохоронного органу.

3. Функції Військової поліції також потребують коригування. Так, проведення службових розслідувань навряд чи може бути функцією Військової поліції як окремого незалежного органу (див. п. 7 статті 7 законопроекту), оскільки вищенаведені функції – прерогатива військового командування щодо своїх підлеглих. Адже "службове розслідування призначається письмовим наказом командира, який вирішив притягти військовослужбовця до дисциплінарної відповідальності" (стаття 85 Дисциплінарного Статуту ЗС України). Крім того, "службове розслідування – це комплекс заходів, які здійснюються у межах відомчої компетенції, з метою уточнення причин і умов, що сприяли вчиненню правопорушення, та ступеня вини осіб, які вчинили дане правопорушення" (див. наприклад, наказ Служби зовнішньої розвідки від 18.07.2006 № 126).

4. Низка положень законопроекту не узгоджується як із понятійним апаратом Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), так і з його концептуальними положеннями. У першу чергу це стосується повноважень Військової поліції стосовно обмежень окремих прав і свобод людини і громадянина. Йдеться, зокрема, про таке.

1) Військовій поліції надається право у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна, чи з безпосереднім переслідуванням осіб, яких застали на місці вчинення злочину, або припинення

злочину, що загрожує життю людей, а також при стихійному лихові та інших надзвичайних обставинах безперешкодно входить у будь-який час доби на земельні ділянки, в жилі та інші приміщення громадян, на територію і в приміщення державних органів, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності з наступним повідомленням про це прокурора протягом 24 годин (п. 12 ст. 8 проекту). Однак, відповідно до приписів ст. 233 КПК України, "Ніхто не має права проникнути до житла чи іншого володіння особи з будь-якою метою, інакше як лише за добровільною згодою особи, яка ними володіє, або на підставі ухвали слідчого судді, крім випадків, установлених частиною третьою цієї статті".

2) Військовій поліції, відповідно до своєї компетенції, дозволяється у разі необхідності тимчасово обмежувати або забороняти доступ військовослужбовців та інших осіб на окремі ділянки місцевості чи об'єкти для забезпечення державної таємниці, громадського порядку і безпеки, охорони життя і здоров'я людей, збереження речових доказів, а також обмежувати або забороняти рух транспорту і пішоходів на окремих ділянках вулиць та автомобільних доріг (п. 14, 15 статті 8 законопроекту). Проте недостатньо чітке формулювання фактично дозволяє поліцейським на свій розсуд забороняти будь-який рух громадян.

3) На обмеження прав громадян спрямоване також надання військовій поліції права у разі підозри у вчиненні кримінального правопорушення особами, зазначеними у п. 2 ст. 8 проекту, а також особами, зазначеними у пунктах 3, 5, 6 цієї статті, у встановленому порядку проводити особистий огляд цих осіб, огляд речей, що знаходяться при них та транспортних засобів, вилучати документи та предмети, що можуть бути речовими доказами або є забороненими чи обмеженими в обігу та передавати їх відповідним органам для прийняття правових рішень (п. 7 ст. 8 проекту).

З огляду на те, що сам факт "підозри", про яку йдеться у законопроекті, є занадто суб'єктивним і віддається на розсуд самого поліцейського, особистому огляду може бути піддана фактично будь-яка особа, що є прямим порушенням

приписів статей 29, 30 Конституції України (якими гарантується кожному право на свободу та особисту недоторканність, а також на недоторканність житла чи іншого володіння) і ст. 233 КПК України, про яку йшлося вище.

5. Окремі положення проекту, які стосуються повноважень Військової поліції щодо проведення досудового розслідування певних категорій злочинів, не узгоджуються з вимогами чинної статті 216 КПК України. Зокрема, у п.п. 1 п. 2 розділу IX "Прикінцеві положення" проекту вносяться зміни до ст. 216 КПК України, якими передбачається, що слідчі Військової поліції будуть провадити досудове розслідування корупційних злочинів, вчинених державними службовцями та працівниками Міністерства оборони України та Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків або в розташуванні військової частини чи на військових об'єктах, крім тих, які віднесені до підслідності інших органів досудового розслідування. У свою чергу, чинна редакція ч. 5 ст. 215 КПК України встановлює, що досудове розслідування таких злочинів провадить Національне антикорупційне бюро України. При цьому жодних змін до вказаної норми проектом не передбачається.

Подібну позицію займає і доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Микола Хавронюк. Він вважає, що законопроект суперечить Конституції України, зокрема, порушує статтю 17, в якій чітко визначено, що військові формування, на відміну від поліцейських органів, ніким не можуть бути використані для обмеження прав і свобод людини [40].

Також, М. Хавронюк зазначив, що згідно із законопроектом, права військовослужбовців обмежуються іншими такими ж військовослужбовцями. Таке обмеження може здійснюватись лише спеціально підготовленими особами, які виконують поліцейські функції. Тому Військову поліцію потрібно створити як військове формування. Але тоді вона не може виконувати слідчі та оперативно-розшукові функції, а лише функції охорони.

В той же час, якщо військовій поліції хочуть надати слідчі функції, тоді, каже юрист, вона не може складатися з військовослужбовців: "Це мають бути

або держслужбовці, або фахівці з рангами. Тобто або треба вносити зміни до Конституції, або створювати такий підрозділ не з військових, а із звичайних поліцейських, що теж не зовсім доцільно" [40].

Також пан Хавронюк наголошує на тому, що не зовсім зрозуміло, хто захищатиме права підозрюваних у військових злочинах, адже кожен має право на захист. "Чи можуть це робити адвокати, які спеціалізуються на кримінальних справах? Наскільки компетентні суди загальної юрисдикції? Колись існував військовий трибунал, однак до його неупередженості було багато питань. Військових судів немає...", – вважає експерт. І додає: що є ще один момент – військова таємниця: "Якщо злочин пов'язаний з військовою таємницею, то звичайний суд не може його розглядати. Те ж саме можна сказати про адвокатів".

Ліскович М. висловив думку щодо досудового розслідування військовою поліцією корупційних злочинів. Так, він задається питанням чи не призведе це до хаосу та повного переплетення повноважень між антикорупційними органами? Адже, крім НАБУ, яке згідно ч. 5 ст. 216 КПК України має широкі процесуальні повноваження щодо досудового розслідування корупційних злочинів, в тому числі вчинених державними службовцями та працівниками Міністерства оборони України та Збройних Сил України, маємо іще ДБР, яке згідно ст.5 Закону "Про Державне бюро розслідувань" має повноваження щодо розслідування військових злочинів [40].

Пластун М., зазначив, що наявний текст проекту Закону України "Про Військову поліцію" містить чималі корупціогенні фактори. Перший фактор міститься у наданні міністру оборони України повноважень на свій розсуд визначати чисельність Військової поліції та утворювати структурні підрозділи Військової поліції. Другий фактор саме у наданні Військовій поліції права розслідувати корупційні злочини, скоєні працівниками Міністерства оборони, підрозділом якого є Військова поліція. На його думку, саме це стало основним "камнем спотикання", через який законопроект так і не прийняли [54]. В якості

аргументів щодо другого фактору, вчений розділяє думку М. Хавронюка та вказує, що зазначені функції виконують НАБУ та ДБР.

Стариков О. вважає, що Військова поліція не може боротися з корупцією, вона повинна розслідувати виключно військові злочини, які не мають відношення до корупції. Корупційними ж злочинами в Міноборони має займатися НАБУ, САП, СБУ та інші відомства. Обґрунтовує це він тим, що у підюрисдикційним Військовій поліції суб'єктом злочину є військовослужбовець, а в Міноборони, відповідно до законодавства, всі особи – цивільні [55].

Таким чином ми дослідили наявні прогалини та юридичні неточності проекту Закону України "Про Військову поліцію", зазначили думки науковців з цього питання та підготували базис для подальшого дослідження напрямків поліпшення правового забезпечення діяльності Військової поліції із наданням теоретичних пропозицій.

3.2 Напрями поліпшення правового забезпечення діяльності Військової поліції

В продовження попереднього підрозділу 3.1 кваліфікаційної роботи бакалавра, на підставі виявлених прогалин у проєкті Закону України "Про Військову поліцію", а також, дослідивши думки науковців та практикуючих юристів, виокремимо напрямки поліпшення правового забезпечення діяльності Військової поліції та надамо пропозиції з цього питання.

Основними напрямками поліпшення правового забезпечення діяльності Військової поліції вважаємо наступні:

1. Необхідність чіткого визначення правового статусу Військової поліції, з метою його відповідності ст. 17 Конституції України. Мається на увазі або віднесення Військової поліції до суто військового формування, з певним обмеженням повноважень, проте тоді таке формування буде досить подібним до вже існуючої Служби правопорядку, або створення Військової поліції як окремого міжвідомчого правоохоронного органу.
2. Чисельний склад. Якщо гранична чисельність військовослужбовців і працівників Служби правопорядку *не могла перевищувати* 1,5 відсотків загальної чисельності Збройних Сил України, то у Військовій поліції такий показник Проєктом пропонується встановити *не менше ніж* 1,5 відсотка. Вважаємо таке визначення чисельного складу Військової поліції не досить коректним, оскільки законодавчо не встановлюється максимуму, який може складати цей орган. В той же час, цілком зрозумілою є необхідність підвищення кількості особового складу Військової поліції у порівнянні з Військовою службою правопорядку у зв'язку з появою досить суттєвих повноважень у вигляді досудового розслідування. Кінцеву граничну кількість особового складу Військової поліції необхідно визначити шляхом нарад та обговорень компетентних осіб та закріпити її у Законі. На нашу думку,

прийнятним міг би бути показник граничної кількості особового складу Військової поліції на рівні 1,5–2,5 відсотка від загальної чисельності Збройних Сил України.

3. Підпорядкованість. Наявним проектом Закону України пропонується, що Військова поліція перебуватиме під керівництвом Міністра Оборони України та начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України, які в свою чергу здійснюють кадрову політику щодо Військової поліції. Вважаємо, що дійсно існує загроза залежності та необ'єктивності цього органу. На нашу думку, в Законі слід максимально чітко та вичерпно розписати повноваження зазначених посадових осіб щодо Військової поліції.

Грунтовно слід визначити і процес призначення начальника Військової поліції. Можливо було б доцільно створення громадського дорадчого органу із правом голосу щодо визначення кандидатури начальника Військової поліції, як-от наприклад Громадська рада доброчесності при Вищій кваліфікаційній комісії суддів України. Такий орган мав би бути колегіальним, а до його складу входили б:

а) представники загальновідомих та признаних громадських та волонтерських організацій з достатнім рівнем ділової репутації, що співпрацюють із Збройними Силами України (ГО "Юридична сотня", ГО "Правозахисна група СІЧ", ГО "ВО Патріот", ГО "Рада громадської безпеки");

б) військовослужбовці, які мають високий рівень довіри у суспільства, наприклад ті, які відзначені державними нагородами або ж особи, які гідно проявили себе в АТО (ООС) та мають достатній рівень військового досвіду;

в) представники міжнародних партнерів України, які здійснюють підготовку кадрів для Військової поліції, наприклад від держави Канада;

Інший можливий шлях призначення начальника Військової поліції – призначення на посаду за відкритим конкурсом серед військовослужбовців. В

такому випадку, слід прописати чіткі критерії для кандидатів та визначити порядок кваліфікаційного відбору.

На нашу думку, найбільш сприйнятною моделлю призначення начальника Військової поліції могло б бути поєднання відкритого конкурсу і вивчення кандидатури Громадською радою з подальшим формальним призначенням цієї кандидатури на посаду Міністром оборони України.

1. Узгодження норм проєкту Закону України "Про Військову поліцію" із вимогами КПК України. Особливо щодо таких обмежень окремих прав і свобод людини і громадянина, як:

1) безперешкодно входити у будь-який час доби на земельні ділянки, в жилі та інші приміщення громадян, на територію і в приміщення державних органів, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності з наступним повідомленням про це прокурора протягом 24 годин;

2) у разі необхідності, тимчасово обмежувати або забороняти доступ військовослужбовців та інших осіб на окремі ділянки місцевості чи об'єкти для забезпечення державної таємниці, громадського порядку і безпеки, охорони життя і здоров'я людей, збереження речових доказів, а також обмежувати або забороняти рух транспорту і пішоходів на окремих ділянках вулиць та автомобільних доріг. Оскільки недостатньо чітко формулювання фактично дозволяє поліцейським на свій розсуд забороняти будь-який рух громадян;

3) у разі підозри у вчиненні кримінального правопорушення, у встановленому порядку проводити особистий огляд осіб, огляд речей, що знаходяться при них та транспортних засобів, вилучати документи та предмети, що можуть бути речовими доказами або є забороненими чи обмеженими в обігу та передавати їх відповідним органам для прийняття правових рішень. Оскільки недостатньо чітко формулювання фактично дозволяє поліцейським на свій розсуд піддати особистому огляду будь-яку особу, що є прямим порушенням Конституції України, якою гарантується кожному право на свободу та особисту недоторканність, а також на недоторканність житла чи іншого володіння і ст. 233 КПК України.

2. Антикорупційна діяльність. Окремі положення проекту, які стосуються повноважень Військової поліції щодо проведення досудового розслідування певних категорій злочинів, не узгоджуються з вимогами чинної статті 216 КПК України. Так, у п.п. 1 п. 2 розділу IX "Прикінцеві положення" проекту вносяться зміни до ст. 216 КПК України, якими передбачається, що слідчі Військової поліції будуть проводити досудове розслідування корупційних злочинів, вчинених державними службовцями та працівниками Міністерства оборони України та Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків або в розташуванні військової частини чи на військових об'єктах, крім тих, які віднесені до підслідності інших органів досудового розслідування. У свою чергу, чинна редакція ч. 5 ст. 215 КПК України встановлює, що досудове розслідування таких злочинів провадить Національне антикорупційне бюро України. Таким чином вважаємо необхідним внести зміни до вказаної норми щодо надання зазначених повноважень Військовій поліції.

3. Вимоги до посад. На підзаконному рівні необхідно чітко визначити вимоги до посад у новостворених підрозділах (слідчих; оперативно-розшукових). На нашу думку, військові поліцейські цих підрозділів мусять мати вищу юридичну освіту, підвищений рівень інтелекту, ерудиції, психологічного та фізичного здоров'я.

4. Створення структурних підрозділів Військової поліції. Вважаємо, що необхідно більш конкретно прописати порядок створення структурних підрозділів Військової поліції, оскільки маємо дві подібні позиції:

1) в залежності від умов застосування та виконання завдань рішенням Міністра оборони України у складі органів Військової поліції можуть бути створені інші структурні підрозділи. Тобто хоч і опираючись на певні підстави (умови застосування або покладені завдання), проте все ж таки створення інших структурних підрозділів Військової поліції є суб'єктивним рішенням Міністра оборони України;

2) начальник Військової поліції має повноваження визначати структуру та чисельність органів (військових частин) Військової поліції.

Вважаємо, що ці два положення треба законодавчо між собою поєднати. Тобто начальник Військової поліції в залежності від умов застосування та виконання завдань визначає структуру та чисельність органів (військових частин) Військової поліції та віддає Міністру оборони на затвердження. Міністр оборони України, в такому випадку позбавляється права створювати нові структурні підрозділи Військової поліції власним суб'єктивним рішенням.

Таким чином, ми надали пропозиції щодо поліпшення правового забезпечення діяльності Військової поліції по семи найбільш важливих на нашу думку напрямках. Додатково відзначимо, що підняте питання є достатньо дискусійним та потребує додаткового, більш поглибленого вивчення науковцями.

У розділі 3 ми провели дослідження наявних прогалин та юридичних неточностей проекту Закону України "Про Військову поліцію"; вказали думки науковців та практикуючих юристів з цього питання; надали власне бачення напрямків поліпшення правового забезпечення діяльності Військової поліції; запропонували способи покращення статусного закону, що регулював би діяльність Військової поліції.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра ми здійснили порівняльний аналіз Військової служби правопорядку та Військової поліції відповідно до законопроекту "Про Військову поліцію"; з'ясували необхідність створення Військової поліції для належного забезпечення законності та підвищення рівня дисциплінованості в ЗСУ; дослідили міжнародну практику створення Військової поліції та оцінили можливості її застосування в Україні; склали порівняльну характеристику повноважень Військової служби правопорядку та Військової поліції; визначили напрямки вдосконалення нормативного забезпечення діяльності Військової поліції та надали щодо цього пропозиції.

Основні висновки даної кваліфікаційної роботи полягають у наступному:

1. Реформування Військової служби правопорядку на Військову поліцію – це поступовий, без деструктивного характеру процес перетворення вже існуючої Військової служби правопорядку на новий орган – Військову поліцію з метою підвищення ефективності діяльності та забезпечення прогресивного розвитку військового формування із функціями забезпечення правопорядку із врахуванням сформованих світовою практикою принципів засад функціонування органів військової юстиції і Військової поліції відповідно до загальновизнаних міжнародних демократичних стандартів;
2. Існують нормативні та теоретичні підходи до обґрунтування реформування Військової служби правопорядку на Військову поліцію.

Під "нормативним" ми розуміємо обґрунтування, яке зазначено у пояснювальній записці до законопроекту №1805 від 21.01.2015 "Про Військову поліцію".

"Теоретичними" ми називаємо підходи до обґрунтування реформування Військової служби правопорядку на Військову поліцію, висловлені вченими та науковцями.

3. Функції та організація діяльності Військової поліції в зарубіжних країнах є подібними. Загальними питаннями, які відносяться до компетенції цього органу є:

- 1) Контроль за додержанням військовослужбовцями військової дисципліни та громадського порядку;
- 2) Здійснення контролю за дорожнім рухом військових транспортних засобів та супроводження військових колон;
- 3) Охорона військових об'єктів;

Окремо слід зазначити, що в більшості із досліджуваних країн (США, Великобританія, ФРН, Нідерланди, Польща, Ізраїль) Військова поліція має повноваження на досудове слідство військових злочинів, а в деяких (Швейцарія, Канада) навіть і будь-яких злочинів, вчинених військовослужбовцями.

4. Суттєві відмінності та новели, які пропонується запровадити для Військової поліції у порівнянні із Військовою службою правопорядку, полягають насамперед у її завданнях, повноваженнях та організаційно-штатній структурі, що ґрунтовно проаналізовано та схематично відображено у підрозділі 2.2 кваліфікаційної роботи.

5. Існуючий проект Закону України "Про Військову поліцію" містить ряд прогалин та юридичних неточностей, про що зазначають науковці та державні експертні установи. До таких прогалин відносять: нечіткий правовий статус Військової поліції, невідповідність окремих положень проекту закону чинному законодавству України, неточність визначення функцій та повноважень Військової поліції.

6. Відзначаємо сім найбільш важливих напрямків поліпшення правового забезпечення діяльності Військової поліції:

- 1) Необхідність чіткого визначення правового статусу Військової поліції, з метою його відповідності ст. 17 Конституції України;
- 2) Чисельний склад;

- 3) Підпорядкованість;
- 4) Узгодження норм проєкту Закону України "Про Військову поліцію" із вимогами КПК України;
- 5) Антикорупційна діяльність;
- 6) Вимоги до посад;
- 7) Створення структурних підрозділів Військової поліції.

Таким чином, пропозиції які є в роботі мають практичне спрямування і можуть бути використані для подальшого вдосконалення нормативного регулювання діяльності Військової поліції .

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горбатенко В. П. Реформа. *Юридична енциклопедія*: В 6-ти тт. Т. 5: П – С. Київ, 2003. С. 303
2. Сучасний словник іншомовних слів : близько 20 тис. слів і словосполучень / уклад. : О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. Київ : Довіра, 2006. 789 с.
3. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: Навч. посіб. / В. М. Литвин, В. І. Гусев, А. Г. Слюсаренко та ін. Київ: Вища школа, 2002. С. 326-328.
4. Longman dictionary of contemporary english / direct. by D. Summers. 3d ed. Harlow : Longman Group, 1995. 1690 p.
5. Полтерович В. М. Элементы теории реформ : монографія. Москва : Экономика, 2007. 448 с.
6. Філософія політики : короткий енциклопедичний словник / уклад. : В.П. Андрущенко. Київ : Знання України, 2002. 670 с.
7. Філософський енциклопедичний словник / уклад. : В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 746 с.
8. Соціологія : короткий енциклопедичний словник / за ред. В.І. Волович. Київ : Український центр духовної культури, 1998. 736 с.
9. Чуйко З. Питання конституційних засад національної безпеки в Україні. *Вісник Академії правових наук України*. 2008. № 3 (54). С. 137-139.

10. Ринажевський Б. М. Компетенція та повноваження військової служби правопорядку (служби правопорядку) у Збройних Силах України. *Право і безпека*. 2010. №1. С. 15-21.
11. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. С. 241.
12. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. С. 141.
13. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2007. 622 с.
14. Про проект Закону України “Про військову міліцію в складі Збройних Сил України” : Постанова Президії Верховної Ради України від 15.11.1993 р. № 3587-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3587-12> (дата звернення: 11.03.2020).
15. Кучма Л.Д. Роль і завдання органів прокуратури в реалізації положень нової Конституції держави. *Урядовий кур’єр*. 1996. (№112). С. 6
16. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України : Закон України від 07.03.2002 р. № 3099-III. Дата оновлення: 02.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-14> (дата звернення: 12.03.2020).
17. Адміністративне право України. Академічний курс / редкол.: В.Б. Авер’янов та ін. Київ : САМ, 2004. Т. 1. 584 с.
18. Медведько О.І. Проблеми реформування досудового слідства в Україні. *Реформування системи правоохоронних органів України та міжнародний досвід трансформації поліції в країнах Центральної та Східної Європи* : матеріали міжнар. кругл. столу., м. Київ, 12 черв. 2006 р. Київ, 2006. С. 188-190.

19. Про Військову поліцію : проєкт Закону України від 21.01.2015 р. № 1805. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53648 (дата звернення: 12.03.2020).

20. Щербатих В. Ю. Організаційно-правові основи створення та діяльності військової міліції (поліції) України : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2001. 20 с.

21. Котляренко О. Перспективи формування Військової поліції як складової системи військової юстиції в Україні. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 1. С. 56-64.

22. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15.02.2008 р. "Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів" : Указ Президента України від 08.04.2008 р. № 311/2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/311/2008> (дата звернення: 14.03.2020).

23. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 06.05.2015 р. "Про Стратегію національної безпеки України" : Указ Президента України від 26.05.2015 р. №287/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (дата звернення: 14.03.2020).

24. Створення Військової поліції : офіційна заява Офісу Президента України від 05.12.2019 р. URL: <https://www.president.gov.ua/news/minoboroni-maye-stvoriti-vijskovu-policiyu-ta-vprovaditi-sis-58205> (дата звернення: 15.03.2020).

25. Створення Військової поліції : офіційна заява заступника міністра оборони України від 14.02.2020 р. URL: <https://www.unian.ua/society/10874522-u-minoboroni-rozpovili-pro-obgovorennya-zakonu-shchodo-viyskovoji-policii.html> (дата звернення: 16.03.2020).

26. Про Військову поліцію : пояснювальна записка до проєкту Закону України від 21.01.2015 р. №1805. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53648 (дата звернення: 18.03.2020).

27. *Розвиток та реформування військової юстиції в Україні* : матеріали кругл. столу, м. Київ, 18 трав. 2015 р. Київ : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2015. URL: <http://instzak.rada.gov.ua> (дата звернення: 18.03.2020).
28. Матіос А. В. Зустріч з представниками військової юстиції США від 11.02.2016. URL: <http://matios.info/uk/novini> (дата звернення: 20.03.2020).
29. Військова поліція : матеріал з вільної енциклопедії. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Військова_поліція (дата звернення: 20.03.2020).
30. Military Police Corps (United States) : materials of free encyclopedia. URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/Military_Police_Corps_\(United_States\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Military_Police_Corps_(United_States)) (дата звернення: 22.03.2020).
31. Royal Military Police : materials of free encyclopedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Royal_Military_Police (дата звернення: 22.03.2020).
32. Ministry of Defence Police : materials of free encyclopedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ministry_of_Defence_Police (дата звернення: 24.03.2020).
33. Number of MOD Police arrests from 2015 to 2017 : official information from 26.02.2019. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/685621/2018-01425.pdf (дата звернення: 24.03.2020).
34. Feldjäger : materials of free encyclopedia. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Feldjäger> (дата звернення 25.03.2020).
35. Nos missions: Sécurité Intérieure : official web-page of National Gendarmerie of France. URL: <http://goo.gl/4LV6AF> (дата звернення 29.03.2020).
36. Бирюков П.Н. Полиция Французской Республики. Жандармерия. *Евразийский юридический журнал*. 2009. № 10 (17). С. 12-15.
37. Maintien de l'ordre : official web-page of National Gendarmerie of France. URL: <http://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/fre/Sites/Gendarmerie/Presentation/securite/МО> (дата звернення 01.04.2020).

38. La gendarmerie départementale. URL: <http://goo.gl/Ev2GeQ> (дата звернення 01.04.2020).
39. Les gendarmes spécialisées. URL: <http://goo.gl/6jvvL0> (дата звернення 03.04.2020).
40. Ліскович М. Військова поліція: що це таке та навіщо Україні її створювати. URL: www.ukrinform.ua/rubric-politics/2814484-vijskova-policia-so-ce-take-ta-naviso-ukraini-ii-stvoruvati.html (дата звернення 05.04.2020).
41. Swiss Military Police : official web-page. URL: <http://home.mweb.co.za/re/redcap/swiss.htm> (дата звернення 07.04.2020).
42. Tasks of the Royal Netherlands Marechaussee : official web-page of National Gandarmerie of the Netherlands. URL: <http://goo.gl/OtrLna> (дата звернення 09.04.2020).
43. Royal Netherlands Marechaussee units : official web-page of National Gandarmerie of the Netherlands. URL: <http://goo.gl/L3D0LI> (дата звернення 10.04.2020).
44. Missioni dei Carabinieri : official web-page of Carabinieri of Italy. URL: <http://www.carabinieri.it> (дата звернення 13.04.2020).
45. Андреев Е. Карабинеры нашей эры. URL: <http://petrovka38.com/category/nomer-14-9419-ot-23-aprelya-2014> (дата звернення 19.04.2020).
46. Country Profiles of Participating and Partner States. Spain : official web-page of National Police of Spain. URL: http://polis.osce.org/countries/details?item_id=36 (дата звернення 19.04.2020).
47. Estructura y organización de la Guardia Civil : official web-page of National Guard of Spain. URL: <http://www.guardiacivil.es/es/institucional/estructuraorganizacion/index.html> (дата звернення 19.04.2020).
48. Żandarmeria Wojskowa : materials of free encyclopedia. URL: http://pl.wikipedia.org/wiki/Żandarmeria_Wojskowa (дата звернення 28.04.2020).

49. Żandarmeria Wojskowa : official web-page of Military Police of Poland. URL: www.wojsko-polskie.pl/zw/ (дата звернення 28.04.2020).

50. The Military Police Corps of the Israel Defence Forces Materials of free encyclopedia : materials of free encyclopedia. URL: [http://en.wikipedia.org/wiki/Military_Police_Corps_\(Israel\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Military_Police_Corps_(Israel)) (дата звернення 30.04.2020).

51. Шульман А. Военная полиция Израильской Армии. URL: <https://shaon.livejournal.com/133199.html> (дата звернення 30.04.2020).

52. Military Police. Canadian Armed Forces : official web-page of Military Police of Canada. URL: <https://forces.ca/en/career/military-police/> (дата звернення 02.05.2020).

53. Висновок Науково-експертного управління ВРУ від 26.01.2015 до проекту закону України №1805 від 21.01.2015. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53648 (дата звернення 08.05.2020).

54. Пластун М. Навіщо Міністерству оборони власна антикорупційна "інквізиція". URL: <https://blog.liga.net/user/mplastun/article/346771> (дата звернення 10.05.2020).

55. Гор А. Антикорупційний батальйон: навіщо в Міноборони створюють свою поліцію. URL: <https://apostrophe.ua/ua/article/society/2019-10-05/antikorrupsionnyiy-batalon-zachem-v-minoboronyi-sozdayut-svoyu-politsiyu/28265> (дата звернення 11.05.2020).

